LEGMÉLYEBB TITKUNK
A MI
LEGNAGYOBB KINCSÜNK.

A SZENT MISE THEOLOGIÁJA.

IRTA

DR. KRAMMER GYÖRGY.

Az esztergomi főegyházmegyei hatóság jóváhagyásával.

ESZTERGOM
BUZÁROVITS GUSZTÁV KÖNYVNYOMDÁJA
1900.

LEGMÉLYEBB TITKUNK
A MI
LEGNAGYOBB KINCSÜNK.

A SZENT MISE THEOLOGIÁJA.

IRTA

DR. KRAMMER GYÖRGY.

Különlenyomat a „Magyar Sion“ 1900. évi folyamából.

ESZTERGOM
BUZÁROVITS GUSZTÁV KÖNYVNYOMDÁJA
1900.

„Eljön az óra és most vagyon, mikor az igaz imádók lélekben és igazságban imádják az Atyát.“ Ján. 4. 23. Mire gondolt vajjon az Üdvözitő, mikor e titokteljes szókat mondotta az együgyü számáriai asszonynak? Az uj időknek, melyeket ő jött életbeléptetni, az áldott órának, mely vele kezdődött, uj istentiszteletéről szól; mi más az, mint a szentmise? Azt mondja az Ur Jézus, hogy az „lélek és igazság.“ Igen csupa lélek és igazság, mélységes lélek, rengeteg igazság az a szentmise. Kár, hogy oly keveset ismerjük. Erre is vonatkozik Urunk szava: „Ha tudnád az Isten ajándékát, te kértél volna inni, és élő vizet adott volna neked.“ Ján. 4. 10. A mily gyakori és közönséges a mise, oly kevéssé ismertnek látszik. Oly kevés „élő vizet“ látszanak az emberek belőle meriteni, nem becsülik meg kellően, pedig oh „ha tudnák az Isten ajándékát!“

Az áldozat fogalma.

Az áldozatok sok ezeréves történetébe elsőnek Abel oltárának tüze világit bele. Véres áldozati állatot, sürü égnek szálló füstöt, lobogó sistergő lánggal égő oltárokat világit meg, és igy meggyökerezik képzeletünkben az áldozat fogalma, hogy ahhoz kinlódó áldozat, párolgó vér és éhes, emésztő oltártűz vagy legalább valami hasonló kell. Igy született meg az előitélet, amely nagyon kisért a sz. miséről való elméletekben. Hiába, amit a mi oltárunk mutat, oly rövid-

nek, oly szintelennek és üresnek látszik, hogy könnyen átsiklik a kezünkön a lényeg, és a mellékesekbe tévedünk és ott valamire ráerőszakoljuk a lényeget vagy pedig kétségbeesünk s azt gondoljuk, hogy a mise nem is önálló áldozat. Mi tehát a sacrificiumnak valódi fogalma, mi az áldozat?

A reformáczió hozta ezt a kérdést is sok mással a fölszinre. Sokan igyekeztek rá megfelelni, mind sz. Tamást ütötték föl, hogy az ujitóknak feleljenek, ámde sokfelé ágazott szét az egy forrásból meritett tan, ugy hogy jobbnak találjuk visszamenni a kiindulási pontra, hogy irányt ne téveszszünk.

Sz. Tamásban nincs sok szó az áldozatról, de mégis elég arra, hogy tisztán lássunk.

II. II. 85. 1. Igy szól: Est autem modus conveniens homini, ut sensibilibus signis utatur ad aliqua exprimenda, quia ex sensibilibus cognitionem accipit. Et ideo ex naturali ratione procedit, quod homo quibusdam sensibilibus rebus utatur, offerens eas Deo in signum debitae subjectionis et honoris, secundum similitudinem eorum, qui dominis suis aliqua offerunt in recognitionem dominii. Hoc autem pertinet ad rationem sacrificii.

Tehát az áldozat valami érzékelhető jel, amely istentiszteletet fejez ki.

Ugyanazon qu. 85. 4. ad. 2. igy folytatja: Sacrificia Deo offeruntur ad aliquid significandum. Ugyanott art. 3. Sunt quidam actus, qui non habent ex alio laudem, nisi quia fiunt propter reveventiam divinam; et isti actus proprie sacrificia dicuntur. Igy végig azon a quaestión; és a I. II. 102. 3.; hogy az áldozat semmi más mint külső jel az Isten tiszteletére.

Mi czélja e külső jelnek? Megfelel ugyancsak sz. Tamás II. II. 85. 2. Respondeo dicendum quod, sicut dictum est, oblatio sacrificii fit ad aliquid significandum. Significat autem sacrificium quod offertur exterius, interius spi-

rituale sacrificium, quo anima seipsam offert Deo . . . Anima autem se offert Deo in sacrificium, sicut principio suae creationis, et sicut fini suae beatificationis . . . . Et sicut soli Deo summo debemus sacrificium spirituale offerre, ita etiam soli ei debemus offerre exteriora sacrificia . . . Hoc etiam videmus in omni republica observari, quod summum rectorem aliquo signo singulari honorant, quod cuicumque alteri deferretur, esset crimen laesae majestatis. U. o. art. 4. Resp. dicendum, quod duplex est sacrificium, quorum primum et principale est sacrificium interius . . . . Aliud autem est sacrificium exterius. I. II. 102. 3. ad 14. Sacrificia corporalia exprimunt interius sacrificium cordis, quo homo spiritum suum offert Deo.

Tehát kétféle áldozat van: a belső és lelki áldozat, a mi a fő és lényeges, és a külső, a mi a belsőnek csak jele.

Ime tehát az áldozat azon értelemben, amelyben most veszszük, mint az istentiszteletnek a külső ténye, nem más mint külső jel, épugy mint a térdhajtás, kéz-összetétel. Foszszuk meg ezeket attól a belső lényegtől, mit szivünk ki akar fejezni, mikor térdet hajtva, kezünket összetéve megalázzuk magunkat, ugy akkor csak gymnastikát végzünk. Ép igy az áldozat lényegét, lelkét is ne abban keressük, a mit szemmel látunk, hanem ott, annak a gondolkodó, érző, imádó, arra fölavatott papnak bensejében, ki a jelet használja. A külső áldozat mindig abból állott, hogy a pap valami érzékelhető tárgyat fölajánlott az Istennek, mint sz. Pál mondja: omnis pontifex . . . constituitur ut offerat dona Hebr. V. I. Igy már a sz. Irás első lapjain olvassuk, hogy Káin a föld gyümölcseiből ajándékot vive az Urnak, Ábel is vive az ő nyájának első fajzatából. Noé pedig, kilépve a bárkából, oltárt épite az Urnak és vévén minden tiszta barmokból és madarakból, égő áldozatot tőn az oltárra.

Mivel az Istent imádó ember önmagát nem tehette az oltárra, kezdettől fogva az volt az áldozati tárgy, ami legközelebb esik az emberhez, amiből az ember táplálkozik, a miből él, aminek hasznát veszi, — igy sz. Tamás I. II. 102. 3. huiusmodi animalia sunt, per quae sustentatur humana vita. Majd u. o. ad 13. quae in usum hominis veniunt de terra nascentibus, vel sunt in cibum, et de his offerebatur panis; vel sunt in potum, et de his offerebatur vinum; vel sunt in condimentum, et de his offerebatur oleum et sal; vel sunt in medicamentum, et de his offerebatur thus, quod est aromaticum et consolidativum.

De az áldozati tárgynak fölajánlása még nem sacrificium. Egész más az oblatio, a fölajánlás és más az áldozat, a sacrificium. Sz. Tamás II. II. 85. 3. ad 3. igy szól: dicendum quod sacrificia proprie dicuntur, quando circa res Deo oblatas aliquod fit, sicut quod animalia occidebantur et comburebantur . . . . Et hoc ipsum nomen sonat: nam sacrificium dicitur ex hoc quod homo facit aliquid sacrum. Oblatio autem directe dicitur, cum Deo aliquid offertur, etiamsi nihil circa ipsum fiat; sicut dicuntur offerri denarii vel panes in altari, circa quos nihil fit. Unde omne sacrificium est oblatio, sed non convertitur. Az áldozati tárgyhoz és fölajánlásához még kell valami, hogy áldozat legyen és ez az áldozati sz. ténykedés, ez az mit sz. Tamás emlit, hogy circa res oblatas aliquid fit, az u. n. actio sacrifica.

Az áldozat minden időben, az összes népeknél csak az Istenségnek adatott; azért mig ajándékot embernek is vittek, az áldozattal csak az Istennek akartak hódolni. Az áldozat az összes népeknél külső, látható, érzékelhető jel, azoknak a gondolatoknak, érzéseknek, annak a meggyőződésnek, akaratnak, vágynak hordozója és kifejezője, amivel az ember csak Istene elé lép.

Nagy szerepet játszanak az egész emberiség tör-

ténetében a véres áldozatok. Csak ezeket kell tekinteni és megértünk mindent. Már Ábelről van irva: és vive az Urnak az ő nyájának első fajzásából, és Noéról, hogy vévén minden tiszta barmokból és madarakból, égő áldozatot tőn az oltáron. Bizonyos, hogy a véres áldozatok különösen alkalmasak arra, hogy az ember feltüntesse, hogy tulajdonkép ki az Isten. A vért az Isten a vizözön után magának tartotta fönn. Azt mondta Noénak és vele az egész akkori emberiségnek: Minden, a mi mozog és él, legyen nektek eledelül, kivévén azt, hogy a hust vérével ne egyétek. Gen. 9. 3. 4. Ugyanezt a parancsot ismételte az Ur Mózesnál a zsidónéppel szemben: Minden lélek, amely vért eszik, elvesz az ő népe közül. Levit. 7. 27. Mert az állatok vére lelkük helyett azaz életük helyett vagyon, mint maga az Ur magyarázta azt Mózes által a Deuteronomiumban 12. 23. Ezzel az Isten azt akarta kifejezni, mondja aranyszáju sz. János és sz. Tamás, hogy az élet az Istené. Ebből értjük meg, hogy a főáldozatok az egész emberiségnél, a pogányoknál ép ugy, mint a zsidóknál a véres áldozatok. Az egész emberiségnek adott ez ősi isteni parancsban meg van jelölve, hogy mit kell az Istent tisztelő embernek és népnek az ő véres áldozataiban az Isten oltára előtt nyilvánosan vallania és mit akart tényleg kifejezésre juttatni, mikor az áldozati vért az oltárra öntötte. Az Isten az, kié a vér is; az Isten az, kié az élet, minden élet; az Isten az élet és halál Ura, azért folyik az ő oltárán és az ő tiszteletére a vér. Ez ősi isteni parancstól eltekintve is bizonyos, hogy a vér a legjobb kifejezője, hogy mivel tartozik minden, a mi teremtve van, az ő Istenének; a vér az élő lénynek mindene, tehát az áldozati vérben fel van tüntetve, hogy az Istené minden.

A véres áldozatok szertartásait az Isten rendelése folytán és nyomán Mózes a Levitikus első fejezeteiben irja le. E szerint háromféle véres áldozat

volt, a holokausztum, a bűnért való áldozat és a béke-áldozat.

Mind a három abban egyezett meg, hogy az áldozati állatnak egész vérét a papnak sajátkezüleg az oltárra és az oltár körül kellett kiöntenie. Az állatnak husát pedig vagy egészen megégették (mint a holokausztumban), vagy pedig csak részben (mint a bűnáldozatban és a béke-áldozatban), a többit pedig az Istennel való szent közösség jeléül megették. A megégetés nem lényeges, mert a vért nem kellett megégetni, sőt a hust sem égették mind meg, legalább a bűn- és béke-áldozatban nem, és mégis valódi áldozatok voltak, és a hus, amit igy megettek, áldozati hus volt. Mi által lett a hus áldozati hussá és a bűn-áldozat és béke-áldozat áldozattá? az által, hogy az állat vérét a pap az oltárra öntötte. Tehát az áldozati vérnek az oltárra való kiöntése képezi az áldozat lényegét és a leölt állat megégetése csak további kifejezése annak, amit a vérnek az oltárra való kiöntése már magában foglal, hogy az Istené minden. Még kevésbé képezi a véres áldozat lényegét az állat leölése. A leölés csak előkészülés az áldozathoz és út a vérhez, nem maga az áldozat. A leölés annyira nem lényeg, hogy azt föl nem avatott kéz is végezhette, azt nem a papnak kellett végeznie. Mózes azt mondja: Amely ember közületek áldozatot viszen az Urnak, . . . a borjút ölje meg az Ur előtt, és Áron fiai a papok mutassák be annak vérét, kiöntvén az oltár körül. Levit. 1. 5. Csak az a lényeges kellék, hogy a pap sajátkezüleg öntse a vért az oltárra és az oltár körül, legyen az holokausztum, vagy bűnáldozat és béke-áldozat. És méltán. Sz. Tamás I. II. 102. 3. ad 8. igy ir: Quia sanguis est maxime necessarius ad vitam, ratione cuius dicitur anima esse in sanguine, ideo ut ostenderetur, quod a Deo nobis est et vita, ad honorem Dei effundebatur sanguis. Vérében és vére által az egész

áldozati állat van az oltárra téve. Vérében életével, halálával, mindenével az Istennek jóillatu áldozatává lesz. Már most ismerjük az áldozati szent ténykedést, az actio sacrificát, amely az áldozati ajándék fölajánlását valódi, teljes áldozattá teszi, ez abban áll, hogy az arra fölavatott pap az áldozati állat vérét sajátkezüleg az Isten oltárára és az oltár körül kiönti. Ezt, amit a sok ezeréves előképekben látunk, — ezt és csak ezt kell a sok ezeréves jövendölések beteljesedésére, a valóságra, a lélek és igazságra is, amint maga Üdvözitőnk mondja, a keresztáldozatra és a sz. mise-áldozatra is alkalmaznunk.

Miben áll a keresztáldozat?

Hogy megértsük a mise-áldozatot, először meg kell értenünk a keresztáldozatot, mert a trienti szent zsinat 22. ülése szerint: „Abban az isteni áldozatban, melyet a misében bemutatunk, ugyanaz a Krisztus foglaltatik és vérontás nélkül áldoztatik föl, a ki a kereszt oltárán egyszer vérontással áldozta föl magát.“ 2. fej. A misében és kereszten egy az áldozati bárány, Krisztus, csakhogy mig a kereszten vérontással, a misében vérontás nélkül. Továbbá azt tanitja a sz. zsinat, hogy e mise „az az áldozat, amely azt a véres áldozatot, melyet egyszer kellett a kereszten bemutatni, ábrázolja, hogy annak emléke a világ végeig fönmaradjon.“ 1. fej. A sz. mise örökös képe és emléke a keresztáldozatnak. Hogy tehát megértsük ezt a csodálatos képet, ezt az Isten-alkotta kópiát, meg kell először értenünk csodás eredetijét. Mi tehát a keresztáldozat?

Mikor égnek állott a véres nagy kálvária-kereszt és kegyetlen karjaival égnek tartotta szegény áldozatát, és a testi és lelki, a külső és belső kinok netovábbjukat érték el, akkor égett a világ legelső és tulajdonképeni holokausztuma. Az Isten Báránya reá

volt téve az áldozati oltárra, égett, égett rettenetes lángokban, a megmérhetlen, kimondhatatlan fájdalmak lángjaiban, melyek az égig értek. Elsötétült a nap és méltán, hisz a kereszt tüzével szemben nincsen tűz; világosságával megvilágitja az az egész világot és egy kimondhatatlan fönség fényébe állitja az Istent és összes attributumait.

A kereszt-áldozat a világnak az a nagy áldozata, amelyre a többi áldozat mind mint egyetlen prototypusára tekint. Az ó-szövetség áldozattüzeinek csak annyiban van értékük, hogy kis szikrák a kereszt tüzéből és hogy kis utmutató mécsesek a távol sötétből a kereszt felé. Az uj-szövetség sz. miséje is a keresztre néz, ebben találja az eredetijét, belőle merit.

A kálvária sziklájába tűzött véres kereszt az egész világ egyedül álló, óriás áldozati oltára, maga az Isten Fia, a második isteni személy ég rajta mint áldozat. Ha a külső áldozat lényege az, hogy oly érzékelhető jel, amely egyedül képes kifejezni az Istennek mindenek fölött álló, mással meg nem osztható méltóságát, ha az áldozat egyedül képes külsőleg mutatni, hogy mivel tartozik és adózik a teremtmény Istenével szemben: mennyire megvan ez a sacrificium-jelleg a nagypéntek nagy áldozatában! Ki az az Isten, kinek trónja előtt ilyen oltárt is kellett fölállitani, mint a Krisztus keresztje! Mivel tartozik az ember és az egész emberiség és az egész teremtett világ, ha az Isten kiengesztelésére és dicsőségére nem túlsok, hogy egy Krisztusnak, ki az Atyával és Szentlélekkel egyenlő, kell elvéreznie! A nagypéntek áldozata a lehető legnagyobb engesztelés, tisztelet, imádás; az áldozatok áldozatja, az egyetlen, melyből az egész világ és minden idők élnek, az ó-szövetség éltető reménye, az új-szövetség élete, az örökkévalóság forrása.

Ki a keresztáldozat papja? Ez egy uj csodálatos pontja az imádandó áldozatnak. Az itt a főpap maga,

ki ott függött és elvérzett a kereszten. Főpapi ténykedése az a hősi akaratelhatározása és akaratténye, hogy „ego pono animam meam, nemo tollit eam a me", én magam teszem le éltemet, senki sem veszi el én tőlem. Ján. 10. 17. 18. Ő maga teszi le vérét és életét az Isten oltárára, senki sem kényszeriti őt erre.

Valóban az egész keresztáldozat és annak minden körülménye az Ur Jézusnak teljesen szabad akaratától függött; akkor kezdődött az áldozat, mikor ő jónak látta, hogy most eljött az „én órám", akkor volt vége, mikor ő akarta lehajtani fáradt fejét, hogy most meghaljon. Mit tehettek volna vele szemben, ha nem önkényt megy eléjük, ha nem önkényt nyujtja drága kezeit, hogy megkötözzék! Mikor elébe hozták a roppant keresztet, minden „Ecce homo"-sebei és fájdalmai daczára, leborult reá, átkarolta, megcsókolta azt: főpapi oltárát üdvözölte benne, melyet oly régen várt. Egész életében ott állott az szemei előtt, szivében hordta, még mielőtt ácsolták. Vérét a kegyetlen zsidók ontják, az iszonyatos fájdalmak emésztő tüzét a zsidók rakják köréje, pokoli gyülöletüket akarták kielégiteni, a sátán helyett végeztek irtózatos hóhérszerepet. Nem tudták, hogy vak, süket, akaratlan munkásai a véres Krisztus kimondhatlan főpapi akaratának, általuk „teszi le életét" vérét az oltárra. Amit Krisztus, a főpap maga nem tehetett volna, nem volt szabad tennie, azt megtették ők vak pokoli szándékukban, Krisztus, a főpap elfogadja azt istentelen, káromló kezeikből és fölajánlja Istennek. Az oltárt a gonoszság kezei állitják föl, az áldozatot is ők teszik reá, ők gyujtják meg, de a már égő és elégő áldozatot már Krisztus kiterjesztett véres karjai tartják égnek: „Atyám bocsáss meg nekik!"

Imádandó és egészen csodálatos az Ur Jézusnak főpapi aktusa a kereszten. Amily önként halt meg sz. István diakonus a csattogó kőzáporban, amily vággyal engedte magát keresztrefeszittetni sz. András

apostol, amily örömmel feküdt a tüzes rostélyon sz. Lőrincz, és a vértanúk mind akármennyire egyeztek bele halálukba, nem mondhatták: ego pono animam meam. Isteni szavak ezek, csak isteni főpap mondhatta azokat, csak ő vele szemben nem volt kényszerítő erőszak. A keresztrefeszítés legrettenetesebb pillanataiban is ura volt a helyzetnek. Ellenállhatott volna minden pillanatban és megmutathatta volna, hogy valóban nem tudják mit cselekesznek, hogy ők közvetlenül az ő kimondhatlan tervének és akaratának munkásai: ő ontja sz. vérét és teszi az Isten oltárára, nem a zsidók veszik el tőle, ők akaratlan neki dolgoznak.

A mi még több, és a mi teljes isteni fényben mutatja be a kálvária főpapját, a miről a szolgálatot tevő százados is leolvasta, hogy ez valóban Isten Fia volt: az abban áll, hogy ő nem azért hal meg, mert a kinok kimerítették erejét, mert teste szétroncsolva és az életre alkalmatlan, mert elvérzett, hanem azért halt meg, mert akart. Azt irja szent Márk: „Jézus nagy szózatot adván meghala. Látván pedig a százados, ki átellenben áll vala, hogy igy kiáltva halt meg, mondá: valóban, ez az ember Isten fia vala.“ Helyes a következtetés, mert közönséges ember nem képes igy kiáltani, mikor szétroncsolva, agyonkinozva, halálra kimerülve, elvérezve végre meghal. Az Ur Jézus az utolsó pillanatban a mindenkinek feltünő nagy szózattal és kiáltással mutatta, hogy bár sz. teste erői teljesen fölemésztvék, mégis van csodás ereje, tehát nincs alávetve a halál kényszerítő, követelő nagy föltételeinek, hogy egész szabadon hal meg. Megengedte, hogy elvegyék épségét, egészségét, hirnevét, becsületét és élete összes föltételeit, de az életet magát mégsem vehették el, azt kezeiben tartotta. „Senki sem veheti el azt én tőlem“, mondotta ünnepélyesen. A zsidók kimerithették az élete lángját tápláló olajat, de azt a csodálatos, Is-

tenért lobogó, az egész világot megvilágitó lángot ki nem olthatták; alááshatták a Messiás élete csodás istenépitményét, de le nem dönthették; megáshatták sirját, de nem taszithatták bele: az Ur Jézus önként feküdt bele a halál sirjába, miután a gonoszság már mindent megtett és már többet nem tehetett. Amint sz. vérét, ugy életét is maga teszi le az Isten kezeibe, akkor halt meg, mikor akart. Non infirmitate sed potestate mortuus est, mondja sz. Ágoston. Azért az imádandó utolsó nagy szózat szavait: Atyám kezeidbe adom lelkemet, szószerint kell venni, ezek legszentebb főpapi ténykedésének ünnepélyes befejezése, ezennel átadta, kilehelte életét, befejezte áldozatát.

Ha meg akarjuk érteni a véres keresztet, szent Pál iskolájába kell mennünk, soha senki nem tanulmányozta mélyebben a szenvedő Megváltót. Ő Krisztus sebhelyeit hordja. Gal. 6. 17. Krisztussal a keresztre van feszitve. Gal. 2. 19. Összes prédikációja csak a megfeszitett Krisztus. 1. Cor. 1. 23. Fil. 2. 7. Meghatóan irja le a kereszt megalázódását és engedelmességét és bevezet az Üdvözitő főpapi szivébe. A zsidókhoz irt levelében hosszan és behatóan magyarázza Krisztus Urunk főpapságát a kereszten.

Nagy dolgot kell erről beszélnünk, miket nehéz megmagyarázni, — igy szólott 5. 17. Jézus az Istennek Fia oly nagy főpapunk, ki az egeket áthatotta 4. 14. hűséges főpap az Isten előtt, hogy eltörülje a nép bűneit 2. 17. Ámde a ki mások bűneit akarja engesztelni, annak magának ártatlannak és szentnek kell lennie, azért mondja 7. 26. alatt: Ilyen főpap kellett nekünk, szent, ártatlan, szeplőtelen, a bűnösöktől elkülönzött és az egeknél fönségesebb. Azért Krisztus Urunknak csak egyszer kellett engesztelő áldozatát bemutatnia. 7. 27.: Ezt egyszer cselekedte — és pedig végnélkül szent és értékes áldozatot hozott. 7. 27.: Önmagát föláldozván. S mivel 9. 22. szerint:

A törvény szerint vérontás nélkül nincsen bocsánat — véres áldozatot kellett hoznia, de mert 10. 4. szerint: Lehetetlen, hogy a tulkok és bakok vére elvegye a bűnöket — azért 9. 11. 12. 14. — Krisztus a jövendő jók főpapja megjelenvén, miután a Szentlélek által föláldozta magát szeplőtlen áldozatnak, nagyobb és tökéletesebb sátoron át, mely nem kézzel készittetett, nem is a bakok vagy a borjak vérével, hanem tulajdon maga vérével ment be egyszer mindenkorra a szentélybe, miután az örök váltságot megszerezte.

Az apostol az ó-szövetségi főpapra utal, kinek évenkint egyszer kellett az engesztelő áldozatvérrel a szentek szentjébe az Isten trónja elé mennie. Ezzel az ó-szövetségi főpap Krisztusnak volt előképe: Krisztus az igazi főpap, akire az Isten népe, az egész emberiség a világ kezdete óta várt, ő neki kellett az igazi engesztelő véres áldozatot bemutatnia és azután a tulajdon kiontott áldozatvérével bemennie a valódi szentek szentjébe. Mert ugyancsak Zsid. 9. 24. szerint: Jézus nem a kézzel épitett szentélybe ment be, mi a valóságnak előképe volt, hanem föl a mennybe, hogy jelen legyen az Isten szine előtt miérettünk.

Most már értjük a keresztet. Krisztus Urunk a főpapja, önmaga az áldozati bárány, sz. testével sz. vérét és életét kellett a keresztre Isten oltárára letennie, igy kellett az Istent kiengesztelnie. E külső áldozatnak lelke, éltetője, létrehozója a benső áldozat az a Krisztus szivében, a lelkében élő, égő főpapi és áldozati akarat, az a készség és áldozatvágy. Ez a hősi benső áldozatakarat az Ur Jézus Szive első dobbanásával indult meg, ez a benső áldozat ott kezdődött, mikor e világba lépett, amint sz. Pál u. o. 10. 5. 6. ű. alatt mondja: Azért e világra bejövén igy szól: áldozatot és ajándékot nem akartál, testet pedig alkottál nekem. Az égő és bűnáldozatokat nem kedvelted; akkor mondám: Ime jövök! A könyvben

főleg felőlem van irva, hogy cselekedjem, Isten! a te akaratodat. — Ez áldozatakaratból indult ki Betlehem, Názáreth és a háromévi apostoli élet, ez az akarat hozta létre a nagypénteket és ez állitotta föl a véres keresztet; ezzel „üresitette ki önmagát és alázta meg magát, engedelmes lévén mindhalálig és pedig a keresztnek haláláig", ezzel a hősi akarattal tette le hangos kiáltással az életét és ment be önnön áldozati vérével egyszer mindenkorra a szentek szentjébe. Ez áldozati akaratnak külső látható hallható nyilvánitása az elfogatástól kezdve a végső nagyszózatu „beteljesedett"-ig képezi a kereszten a főpapi ténykedést, az actio sacrificát.

A mi a kálvária áldozatja, ugyanaz a mise-áldozatja is. Lássuk már most ezt közelebbről.

Miben áll a mise-áldozat?

A trienti sz. zsinat 22. ülésének II. fej. szerint: „Egy és ugyanaz az áldozati ajándék, és ugyanaz, aki most a papok kezei által ajánlja föl magát, mint a ki a kereszten áldozta föl önmagát" — csak azt teszi hozzá: hogy más a föláldozás módja, sola offerendi ratione diversa. Eddig világos minden, de ép itt a nagy nehézség.

Melyik az a más föláldozási mód a mise-áldozatban, ez a nagy kérdés. Mi is ugy vagyunk részben, mint Izsák, mikor azt kérdezte atyjától, ime itt a fa és a tűz, de hol az áldozat? Mi a sz. misében látjuk az oltárt, megértjük ki a pap, hol az áldozati bárány, de azt kell kérdeznünk, hol az áldozati tűz, hol az actio sacrifica, mikép történjék az áldozat?

Az első sz. mise a szenvedés előestéjén tartatott. Krisztus Urunk kezeibe vette a kenyeret, hálát adott, megáldotta és e szavakkal: ez az én testem, letette a világ első oltárára — és vette a kelyhet, szintén megáldotta, mondván: ez az én vérem kelyhe, és

odaállitotta a szent kenyér mellé. Igy irja le a szent Irás a legeslegelső szentmisét.

Ugyanilyen az a mise, a mit Krisztus meghagyása folytán és az ő nevében manap is mond a pap; a külömbség csak az, hogy mig az utolsó vacsoránál a legeslegelső misében az Ur Jézus maga mondotta az átváltoztató szavakat, itt kikölcsönzi az ő helyettes papja szavát, ez beszél az ő nevében; kikölcsönzi ennek a kezeit, ez tartja a kenyeret és kelyhet; de az, aki tulajdonképen átváltoztatja a kenyeret és bort, az a ki tulajdonképen leteszi azt a fönséges áldozatot a mi oltárunkra, az, aki tulajdonképen fölajánlja, bemutatja az áldozatot: az most is mindig ugyanaz a Melkizedek rendje szerinti főpap Jézus Krisztus, aki a legelső mise-áldozatot mutatta be az utolsó estén.

Már most voltaképen miben áll a mise-áldozat? A mise-áldozat is Krisztus Urunk főpapi ténye ép ugy, mint a keresztáldozat. Lássuk. Az Ur Jézus önmaga feküdt le a keresztre, valóban reá tette önmagát mint áldozati bárányt a kereszt oltárára, hogy ott az Isten tiszteletére magát föláldozza. Ép igy tesz a misében is. Hoc est corpus meum, — e szavakra itt is lefekszik az Isten oltárára, az Isten báránya akar lenni, az Isten dicsőségére akarja magát itt is fölajánlani, föláldozni. Mint a kereszten, ugy itt a mise-oltáron is hangzik áldozatos szivének hős szava, melylyel a világba lépett: Az égő és bűnáldozatokat nem kedvelted, testet pedig alkottál nekem: ime jövök. Igen, hisz itt is áldozatot, és Istennek egyedül tetsző áldozatot akar bemutatni. Hoc est corpus meum, ez imádandó szavak csak annyit hoznak létre, amennyit jelentenek, csak annyit jelentenek, mint mikor mi beszélünk, a mi testünkről, élő testet; ez az én testem, más szóval, ez én vagyok, az élő Jézus Krisztus, Isten fia. A keresztre élve feküdt le, az oltárra is élve fekszik. Ha csak fölajánlást,

„oblatio“ akarna végezni az Ur Jézus, elég volna ez, hogy önmagát teszi le ajándéknak az Isten oltárára, de ő többet akar. Ajándékot mindenki tehet az oltárra, az is, a ki nem pap. Az Ur Jézus pap és egyedüli papja a világnak, neki nemcsak ajándékot kell hoznia, hanem áldozatot is kell bemutatnia, az ő áldozata a világ egyetlen áldozata. Mit tesz tehát, hogy nemcsak mint ajándék feküdjék az Isten oltárán, hanem mint valódi áldozat? Hogy az Istennek hozott ajándék áldozattá legyen, az összes népek bevett szokása szerint a papnak azt az Isten tiszteletére valami módon le kell rontania; ha élő ajándék, annak vérét kell ontani, hogy vérével annak egész lénye, léte és élete is az Istené legyen. A kereszten amint láttuk, ugy tette önmagát áldozattá, hogy teljes akarattal, önhatalmulag kiontotta minden vérét és meghalt az Istenért, elvérzett. A misében csodálatos, de egészen hasonló módon tesz. Hic est calix sanguinis mei, — ez igaz és mindenható szavakra kiönti szentséges vérét az oltárra. Hogyan?

Nézzük csak. Az átváltoztatás szavai csak azt eredményezik, amit jelentenek. Ez az én vérem kelyhe — e szavakra tehát a kehely Krisztus vére kelyhévé lesz, a kehelyben a bor helyett most Krisztus vére van, a bor Krisztus vérévé változott és csak Krisztus vérévé. A sz. vérrel egyidejüleg megjelenik ugyan az oltáron a sz. test is és az egész dicsőséges Krisztus. De nagy a különbség, mert a sz. vér az átváltoztató szavak erejénél fogva jelenik meg és pedig ugy, hogy a bor átváltozik a sz. vérré, mig a sz. test csak azért jelenik meg, mert Krisztus vére élő vér, élő vér pedig mindig élő testben van, tehát a hol Krisztus élő vére van, ott kell sz. testének is lennie, de a bor nem változik át a sz. testbe. Mivel a bor csak a sz. vérbe változik át, innét következik, hogy a sz. vér egy különös viszonyba és összeköttetésbe lép a bor megmaradt külszinével, olyan összekötte-

tésbe, amelybe a sz. test nem lép. A sz. vér most a bor külszinével olyan közvetlen összeköttetésben van, amelynél fogva, amint a konszekrácziò előtt azt kellett mondanunk: ez itt a kehelyben bor, most a konszekrácziò után azt kell mondanuk: ez itt a kehelyben Krisztus vére, és csak ezt lehet és szabad mondanunk; nem lehet mondani, hogy ez itt a kehelyben Krisztus teste, pedig ott van a sz. test is. És ez azért van, mert a bor lényegének a sz. vérbe való átváltozásával a sz. vér elfoglalta azt a közvetlen összeköttetést, amiben a bor lényege állott a bor külszinével. A bor külszine utján most a sz. vér közvetlen összeköttetésbe lépett a sz. kehelylyel és oltárral is, ugy hogy e közvetlen összeköttetés és érintkezés folytán kelyhünk, oltárunk végtelen tiszteletreméltóságot, fönséget és szentséget nyer, a kehelyben a szent vér most közvetlen a mienk, közvetlen, nem amennyiben a testben van. Ne csodálkozzunk, mi ezt elképzelni nem tudjuk, mert csak kiterjedt testeket és azoknak egymással való érintkezéseit és összeköttetéseit tudjuk elképzelni. Elég ezt eszünkkel amennyire lehet fölértenünk, amennyiben meggondoljuk, hogy az Ur Jézus az oltáron ugyan egész természetes alakjával és nagyságával, kiterjedésével van a kenyér és a bor szine alatt, azonban nem a külső kiterjedés és alak utján van a kenyér és bor külszinével összeköttetésben, hiszen akkor nem lehetne a kis ostyában és a kehelyben, hanem szent teste és sz. vére lényege utján. A mi testünk és minden test külső alakja és kiterjedése által van a körülötte levő testekkel viszonyban, a szomszédság, érintés vagy az egymásban való bennfoglaltatás viszonyában: Krisztus sz. teste és vére az Oltáriszentségben nem a külső alak és kiterjedés által lép a kenyér és bor kiterjedésével, külszinével viszonyba, hanem közvetlenül sz. teste és vére lényegével. Igy történik az, hogy a sz. vér közvetlen összeköttetés-

ben van a borkülszinnel, abban az összeköttetésben, a melyben előbb a bor lényege állott a borkülszinnel, anélkül, hogy a sz. test is ugyanabban a közvetlen összeköttetésben állna. És igy van az, hogy az oltáron a sz. vér közvetlenül a mienk, közvetlenül, mert a borkülszin által közvetlenül érintkezik a kehelylyel és az oltárral, anélkül, hogy sértené a szent testtel való természetes összeköttetését, anélkül, hogy ki kellene folynia a sz. testből. A sz. vér most közvetlenül abban a viszonyban és összeköttetésben van a kehelylyel és oltárral, a miben előbb a bor lényege állott, és azért a kehelyben most közvetlenül a sz. vért tartjuk, közvetlenül a sz. vért látjuk, közvetlenül a sz. vért érezzük, közvetlenül a sz. vért áldozzuk föl, közvetlenül a sz. vért iszszuk. A sz. test is ott van ugyan a kehelyben, de nincs abban közvetlen összeköttetésben velünk. A bor konszekrációja által tehát csodálatosan megszentül a mi oltárunk. Krisztus, isteni áldozati bárányunk vére folyik rajta, csodálatosan de valóban, miris sed veris modis. Oltárunk a misében uj keresztfává lesz. A kereszten Krisztus vére folyt, és az amit a misében a kehelyben látok folyni, az szintén Krisztus vére. „Ez az én vérem" mondja maga Urunk, mást nem szabad, nem lehet nekünk sem mondanunk, amint azt előbb kimutattuk. A keresztfát közvetlenül érintette, mosta a drága isteni vér, — kelyhünket, oltárunkat is szintén közvetlen érinti és mossa ugyanaz a drága isteni vér. Amint egykor Ábel vére kiáltott a földről és Krisztus vére a keresztről, ugy kiált most naponkint ugyanaz a Krisztus vére az oltárról. A kereszten egyszer folyt, az oltáron naponkint ujra folyik az Isten dicsőségére és az emberek üdvére. A bor konszekrációjával az oltár valódi kálváriává lesz, a véres keresztáldozat minden hősi erényével, végtelen áldozati szentségével, az egész világot megváltó érdemével. A kehely konszekrációjára az angyalok csodálkozva, re-

megve veszik körül az oltárt, az ég és föld imádva borul le, spectaculum mundo et angelis et hominibus, az angyalok és emberek, az ég és föld csodálata van most ott: az Istenfia azt cselekszi most, a miért egyedül volt méltó, hogy az Isten emberré legyen, ismétli a mit a kereszten tett, kimeriti, kiüresiti önmagát ujonnan az Istenért, leteszi sz. vérét és vérével mindenét imádásul az oltárra. Mint egykor a keresztről, ugy most az oltárról is végnélküli tisztelet, dicséret, imádás száll az ég felé, az Isten elé!

S most megvan az áldozat, megvan a mise-áldozat. Az istenemberi főpap amint a kereszten, úgy a misében is szentséges áldozati vérével és vérében föláldozza teljes önmagát Istennek. Többet nem tehet. Mikor itt a kiontott vér egészen, mit keressünk még? Mikor az Isten dicsőségének vértanuja már ott fekszik sebeiben, vérében, kiontott vére mellette, mit várjunk még tőle? Az oltáron a sz. ostya külseje alatt ott fekszik az Isten dicsőségének legnagyobb vértanuja, mellette egész kiontott vére, amit most az átváltoztatás szavaira csodálatos módon ontott és tett az oltárra az Isten dicsőségére. Mit vár még tőle az Isten dicsősége? Mikor az ó-szövetségi áldozatnál a vérrel meghintették az oltárt és a népet: megvolt az áldozat. A misében a kehely konszekrációjával az oltár és vele mindnyájan meg vagyunk hintve a drága áldozatvérrel tehát szintén meg van az áldozat. A kereszten is, mikor már kiömlött minden vér, akkor mondta az imádandó áldozati bárány és pap, hogy vége van, „beteljesedett", hát a szentmisében hol keressük a „beteljesedett"-et?

Szinte csodálni kell, hogy a XVI. és XVII. század nagy hittudósai, kiknek a mise-áldozatot az akkori hitujitókkal szemben különösen kellett védeni és magyarázni, jórészt nem látszottak hallani és megérteni az áldozati vér nagy szavát, pedig a mise különösen utal a vérre, mert különben nem volna képe és emléke a keresztáldozatnak.

Bellarmin, Suarez és Lugo magyarázatai szerint annyira nem lényeges a vér, hogy szerintük a mise lényege meg volna akkor is, hacsak a kenyeret konszekrálnók.

Bellarmin szerint a kenyér és bor konszekrációja csakis azt eredményezi, hogy megjelen az oltáron az Istennek szentelt ajándék, Krisztus teste és vére; eddig szerinte még nincs meg az áldozat, az csak most következik az áldozásban, amikor a pap magához veszi a sz. testet és vért, és azt megemészti, mint az ó-szövetségi oltártűz a reátett állatot, ez volna az áldozat lényege a misében. Ha ez igaz volna, a mise mint áldozat nem volna képe a keresztáldozatnak, mert a kereszten nem égették meg Krisztust, se föl nem emésztették. Azután pedig abban kell keresni az áldozat lényegét, amit a pap mint Krisztus helyettese és az ő személyében tesz, az áldozást pedig a pap nem mint Krisztus helyettese végzi.

Suarez szerint nemcsak az az áldozat, mikor a pap az áldozati ajándékot lerontja az Isten tiszteletére, hanem az is, mikor az oltáron valamit létrehoz az Isten tiszteletére, pl. mondja, mikor elégetik a tömjént, létrejön az illatos füst és ezt ajánlják az Istennek. Igy tehát a misében a kenyér és bor mintegy lerontatik az Isten tiszteletére, hogy ott mintegy létrehozassék Krisztus teste és vére az Isten tiszteletére. Ebben a magyarázatban is az látszik, hogy mellékes a vér. Ha a létrehozás a mise lényege, hol a keresztáldozat képe, mikor ott ép forditva történt, Krisztus lerontatott az Isten dicsőségére? Különben is ez a magyarázat teljesen eltér az összes népek és századok fölfogásától, és a mi fő, eltér a minden áldozatok legeslegelső példányképétől, a keresztáldozattól.

Lugo részben Bellarminnel egyezik és az áldozásban keresi a mise áldozati lényegét, részben pedig abban, hogy szerinte Krisztus Urunk a kenyér és bor szine alatt testileg mintegy meg van halva, sz.

teste szerinte meg van fosztva természetes kiterjedésétől, formájától, tagjait, érzékeit ott nem használhatja, a testi érzéki életre ott teljes képtelen. Ez által, mondja, az Ur Jézus eléggé áldozat, nem kell több.

E magyarázat először is nagyban vét az Üdvözitő megdicsőült teste ellen, mert azt megfosztja teljes emberi alakjától, formájától, sőt elveszi egész testi érzéki életét, tehát már nem is marad tulajdonképen ember. Azután hol van itt a keresztáldozat képe, mikor e magyarázat szerint vér nem is kell a miséhez, a bor szine alatti jelenlét teljesen mellékes? Nem, ezek nem lehetnek helyes magyarázatok, első sorban azért nem, mert nem felelnek meg a trienti zsinat tanának. A sz. zsinat ugyan nem bocsátkozik bele a mise lényegének mélyebb magyarázatába, hanem annyit mond, hogy „Urunk az utolsó vacsorán, szeretett Arájának az Egyháznak olyan áldozatot akart hagyni, mely megfelel az emberi természetnek, látható áldozatot, amely azt a véres áldozatot, amit a kereszten egyszer kellett bemutatnia, szemünk elé állitsa és annak emlékét a világ végeig föntartsa.“ Ha Bellarmin, Suarez, Lugo magyarázata igaz volna, akkor a mise ugyan nem állitaná a véres keresztáldozatot szemeink elé, mert nem hasonlitana hozzá, a mise mint mise nem volna a keresztáldozat hasonmása, mert a fődolog hiányoznék belőle, a vérontás. Nincs okunk elhagyni a mise-áldozat magyarázatában a régi kort, a legrégibb skolasztikusokat, aquinói sz. Tamást és az egyházatyákat. Ezek mind nem magyarázzák ugyan mélyebben és behatóbban a mise lényegét, nem látták azt még szükségesnek, de annyi szent előttük, hogy a mise-áldozatnak a kinszenvedés képének kell lennie, hogy mint sz. Ágoston mondja: „a mint a zsidóknak a barmok véres áldozataival jelezniök kellett Krisztus áldozatát, ugy nekünk keresztényeknek annak az emlékét kell ülnünk az által, hogy bemutatjuk Krisztus testét és vérét.“ A sz. Atyáknál

a vér ugyancsak nem mellékes az oltáron. Halljuk csak aranyszáju sz. Jánost, amint sz. Pál a korinthusiakhoz irt levelének azt a helyét magyarázza, hol az apostol megtiltja a keresztényeknek, nehogy a pogány áldozati vendégségekben részt vegyenek. Krisztus Urunkat igy beszélteti itt a többi közt: „Vért akarsz, akkor ne áldozd nekem az állatok vérét, hanem pirositsd az én oltáromat az én véremmel!“ — folytatja maga a sz. atya, „mi rettenetesebb mint ez, de mi szeretetreméltóbb is egyszersmind? Az ó-szövetségben elfogadta az állatok vérét, az új-szövetségben azonban azt akarta, hogy a szent ténykedés félelmet keltőbb és fönségesebb legyen, a mennyiben azt rendelte, hogy az értelmetlen barmok helyett őt magát áldozzuk föl.“

Főkép a trienti zsinat óta nincs okunk és nem szabad a mise-áldozat magyarázatában a sz. atyák nyomait elhagyni. A kehely konszekrációjával és a sz. vér bemutatásával megvan a kereszt „beteljesedett“-je, megvan a teljes mise-áldozat. A mi még hátra van, az áldozás csak mellékesen tartozik a miséhez, mert az isteni bölcseségnek és irgalomnak ugy tetszett, hogy az, a mi ő számára áldozat, az legyen a mi eledelünk. Az isteni báránynak sz. testét és vérét, amit Istennek kell imádásul föláldoznunk, azt a kimondhatlan isteni bőkezűség a kenyér és bor külsejébe öltözteti, hogy mi magunkhoz vehessük. A sz. áldozás csak azt mutatja, hogy a misének kettős czélja van, először, hogy teljes és tökéletes istentisztelő áldozatunk, másodszor, hogy jól megrakott égi asztalunk legyen. Oly kimondhatlan összeköttetésben, rokonságban vagyunk Istennel, hogy a mi az ő dicsősége, az a mi boldogságunk; a mi valódi boldogságunk, az az ő dicsősége. Mi nem lehetünk meg nélküle, és ő mintegy nem lehet meg nélkülünk, együtt kell lennünk, és innét van az, hogy ugyanazt rendeli boldogitó asztalunknak, a mi az ő dicsőitő áldozata.

A kenyér és bor titokteljes átváltoztatása által megvan az egész befejezett mise-áldozat. Már most keressük meg a trienti zsinat utmutatása nyomán, ki a pap, hol az áldozati ajándék, miben áll a misében a pap áldozati tette, az actio sacrifica?

„Ez isteni áldozatban — mondja a sz. zsinat — ugyanaz az áldozatot bemutató pap, aki ott a kereszten bemutatta önmagát.“ Ez világosan megvan az utolsó esti, legeslegelső misében, a hol az Ur Jézus személyesen konszekrálta a kenyeret és bort, de ép igy van az a többi, a mostani sz. misékben is, mert az a látható pap tudvalevőleg csak helyettes pap, ki nem a maga erejével, de nem is maga nevében és személyében konszekrál, hanem az Üdvözitő nevében és személyében, s azért nem is mondja az átváltoztatásnál, hogy „ez Krisztus teste“, hanem mint tudjuk, hogy „ez az én testem“, mintha ő volna a Krisztus. Tehát az, aki a sz. ostyát és kelyhet fölmutatja és bemutatja az Istennek, az a láthatatlan pap, Jézus Krisztus, az egyedüli valódi és mindörökre Melkizedek rendje szerinti pap. Az a látható, helyettes pap valóban csak a nyelvét, kezét és szivét kölcsönzi a tulajdonképeni papnak. Mi csak eszközök vagyunk az Istenember kezében, mint az irótoll az én kezemben; a toll ir, de mégis én irok; a földi pap konszekrál, de mégis az isteni főpap konszekrál és ő mutatja be áldozatát.

A szent zsinat azután igy folytatja: „ez isteni áldozatban ugyanaz az áldozati ajándék, mint a kereszten. Benne ugyanaz a Krisztus foglaltatik és ugyanaz a Krisztus áldoztatik föl vérontás nélkül, a ki a kereszten egyszer vérontással áldozta föl magát.“ Igen. A mint a kereszt oltárára önmagát helyezte áldozatnak, a miseoltárra is önmagát teszi. Hoc est corpus meum, — e csodálatos szavakra ugy fekszik az oltárra, mint a keresztre, ugyanaz a sz. test és lélek, ugyanaz az akarat, vágy és szándék, mint a keresz-

ten: Isten dicsőségeért és az emberekért áldozati bárány akar lenni, valódi áldozatul akarja magát bemutatni, ugy mint egykor a kereszten, a mint a sz. zsinat is mondja, hogy a mise „valódi és igazi áldozat.“

Már most mi módon hozza az Isten Fia magát valódi áldozatul az oltáron? Erre a sz. zsinat csak annyit felel, hogy „más módon“ mint a kereszten, a kereszten „vérontással,“ a misében „vérontás nélkül.“ Többet a sz. zsinat nem magyaráz, a többit átengedi az egyházi tudománynak, csak annyit jegyez még meg, a mint emlitettük, hogy „Urunk a misében olyan látható áldozatot akart szeretett Arájának hagyni, mely azt a véres áldozatot szemünk elé állitsa és annak emléke legyen.“ Tehát bár a misében Isten Fia vérontás nélkül áldozza föl magát, abban a vérontás nélküli áldozatban mégis ott kell lennie annak, a mi által a mise egyedül ábrázolja a keresztet: ott kell lenni a vérnek. Ez okból az emlitett három magyarázat, melyet manap is sokan követnek, bizonynyal nem felel meg az igazságnak. A sz. zsinat, jól értsük meg, a miseáldozatról, mint ilyenről szól, mikor azt mondja, a mise „tartalmazza Krisztust, ki vérontás nélkül ajánlja föl magát“ és a mise arra van rendelve, hogy „a véres áldozatot ábrázolja.“ A miseáldozatnak, mint ilyennek kell a véres áldozatot ábrázolnia, nem a mise egy mellékes járulékának, mert akkor nem a mise ábrázolná a keresztet, hanem egy mellékkörülmény.

A sz. zsinat a miséről mintegy paradoxont látszik fölállitani, ellenmondást, legyen vérontás nélküli áldozat és mégis ábrázoljon véres áldozatot, azaz legyen véres áldozat. Amit az emberi ész nem tudott volna kigondolni, azt megtalálta az isteni bölcseség és erő. Ha az áldozati bárány nem a maga külsejében jelenik meg, ha az áldozat idegen külső alatt történik, akkor ilyen lehetetlennek látszó is megtör-

ténhetik. A kenyér és bor konszekrációja tartalmazza a misének e bámulatos különlegességét. A kenyér átváltoztatása az áldozati bárányt, Krisztust hozza az oltárra. A bor átváltoztatása pedig azt a csodálatos valamit hozza létre, a melynél fogva a mise valóban ábrázolja a kereszt áldozatot és még sincs vérontás az oltáron. Mivel a bor közvetlenül Krisztus sz. vérévé változik át, ez a sz. áldozati vér oly csodálatos közelségbe és közvetlenségbe lép oltárunkhoz és mihozzánk, hogy azt kell mondanunk és csak azt szabad mondanunk, hogy ez most a kehelyben Krisztus vére, most Krisztus vére folyik kelyhünkben és oltárunkon. Amint a kereszten Krisztus vére folyt és áldozatképen folyt, ugy az oltáron is Krisztus vére folyik és áldozatképen folyik. Az átváltoztatás folytán Krisztusnak összes és egész szent vére lépett a bor külszinével abba a közvetlen összeköttetésbe, mig a sz. test nem lépett abba az összeköttetésbe, bár egyesülve maradt a sz. vérrel, tehát a mit látok, a mit érintek, a mit tartok, a mi ott folyik, az Krisztusnak összes sz. vére. Igy megvan a keresztnek teljesen hű képe, az oltáron is Krisztus áldozati vére folyik, csakhogy mig a keresztet a sz. vér a maga külszine alatt érintette, addig az oltárt idegen külszin alatt mossa, bár épugy közvetlenül, mint a keresztet. Megvan tehát a misében a véres áldozat és még sincs vérontás, mert az oltáron Krisztus áldozati vére nem folyik ki a szent erekből; nincs arra szükség, a mint előbb mutattuk, mert miután a bor lényege átváltozott a sz. vér lényegébe, ez a vér lényege közvetlen viszonyba léphetett a borkülszinnel anélkül, hogy elhagyta volna a test lényegével való természetes összeköttetését. Csak akkor nem volna lehetséges, hogy a sz. vér közvetlen érintkezésbe lépjen a bor-külszinnel, ha azt képzelnők, hogy Krisztus teste és vére az Oltáriszentség külszine alatt mintegy testbe zárt más test létezik. De nem ugy

van ott, hanem ugy, hogy a kenyér szine alatt a kenyér lényegét az átváltozás folytán közvetlen helyettesiti a szent test lényege és azért a kenyér szine alatt a sz. vér nincs közvetlenül az oltáron; mig a bor szine alatt a bor lényegét közvetlenül helyettesiti a sz. vér lényege, azért a bor szine alatt a sz. vér közvetlenül érintkezésbe lép az oltárral és azt kell mondanunk: ez Krisztus vére!

Itt van e! a paradoxont, a lehetetlenségnek és ellenmondásnak látszót megfejti az örök bölcseség. Megvan a véres áldozat, az oltáron folyik az áldozati bárány vére és a vér még sem szakadt el a testtől és nem ömlik ki az erekből és szivből. Mi mindennek a magyarázata? az, hogy az áldozati bárány nem a maga külsejében jelenik meg az oltáron, és az áldozat idegen külső alatt történik.

A misében az isteni bölcseségnek, tudománynak és hatalomnak soha eléggé nem bámulható csodája, illetve a csodák egész világa előtt állunk. A szent mise olyan néma, szerény és érdektelen külsejében egy valódi áldozatot imádunk, valódi áldozatot mint a kereszten és olyan áldozatot mint a kereszten. Krisztus az Isten Fia, mint a világ egyetlen papja, önmagát ajánlja föl, mint Istenhez egyedül illő áldozatot. Föláldozza magát mint a kereszten, csakhogy más módon, mert már nem illik megdicsőült sz. testéhez, hogy ugy lerontassék mint a kereszten; Krisztusnak is csak egyszer kellett meghalnia és a halál többé nem uralkodik fölötte, bement mindörökre az örök és halhatatlan élet országába, a hol se szenvedés se halál többé nincsen.

De mi történik, mikor nekünk embereknek folyton van szükségünk külső látható áldozatra és Istenhez méltó pap és egyetlen pap és áldozat csak az Isten Fia! Megoldotta e nehézséget isteni főpapunk végnélküli szeretete. Nekünk embereknek, a mióta a világ áll, véres áldozatra van szükségünk, részint

mert a bűn követel vért, részint mert csak a véres áldozat igazi kifejezése Istentől való függésünknek. Azért a mióta a világ áll, a mi oltárainkon mindig vérnek kell folynia, legalább a hányszor élő áldozati ajándékot tettek az oltárra, hiszen a főáldozatnak is, a melyre az egész világ készült az édenkert kapujától kezdve, nagy véres áldozatnak kellett lennie. Az Ur Jézusnak tehát nekünk mindenkép olyan áldozatot kellett hagynia, hol vér is folyik az oltáron, annyival is inkább, mikor az ő nagy véres áldozatának kellett emléket állitania.

Itt a csodálatos sz. mise, itt az áldozat, a hol vér folyik, de azért még sem esik csorba az áldozati bárány megdicsőült halhatatlan életén. Az a szerény, alázatos kenyér- és bor-külső lehetővé teszi, hogy folyjék a sz. vér és még se váljék el sz. testétől. Imádandó, isteni, egészen soha föl nem fogható módon meg van fejtve a nehézség. Valódi áldozat, véres áldozat, a keresztáldozatnak teljes képe, de vérontás nélkül! Ezzel meg van fejtve, a minek mélyebb magyarázatába a trienti sz. zsinat nem akar bocsátkozni, hanem csak elemeiben oda állitani. Meg van fejtve, hogy a misében van valódi áldozatunk, mely valóban teljes képe a keresztnek; teljes képe: mert a misében is, mint a kereszten, folyik az áldozati vér; a misében is, mint a kereszten, a sz. vér magának Krisztusnak mint főpapnak szavára és akaratára folyik az Isten tiszteletére; a misében is, mint a kereszten, maga Krisztus áldozza föl magát, csakhogy más módon, és ez a más mód végelemzésben semmi más, mint hogy a misében idegen külső alatt áldozza föl magát, mig a kereszten a maga ismert emberi külsejében vitte véghez az áldozatot.

Most már legfölebb csak a képzelet csinál nekünk nehézséget, mely az áldozatot szenvedni, kinlódni, elvérzeni, meghalni akarja látni. Ebből folyik Lessiusnak sajátos véleménye. Mig különben a mi

adott magyarázatunkkal érez, mégis azt teszi hozzá, hogy ott van az áldozat ereje, hogy azok az átváltoztató szavak olyanok, hogy valóban megfosztanák az Ur Jézust az oltáron életétől, ha csoda nem akadályozná. De erre azt feleljük, hogy: ha az átváltoztató szavaknak ilynemű erejében keressük az áldozat lényegét, akkor épen ez a fölvett csoda akadályozná meg az igazi áldozatot.

S azután azt mondom: ne kergessünk képzelmeket, hanem gondoljuk meg, hogy az áldozatnak olyannak kell lenni, amit külsőleg láthatunk, mivel tehát a sz. mise különleges áldozatában az áldozati bárány önmagában nem látható, hanem csak idegen külső által és annak utján, következőleg csak az tartozhatik az áldozat lényegéhez, a mi ott a külső utján látható. Legfeljebb azt kivánhatjuk, hogy az áldozati bárányon kivül az áldozati vért is lássuk folyni idegen külső alatt és ez mi szépen van meg a misében!

Folyik ugyan az áldozati vér az oltáron, mondja Vasquez és vele egy ötödik magyarázat, de e véröntással Krisztus az áldozati bárány tulajdonképen nem veszti el a vérét s nem hal meg, azért a mise csak annyiban áldozat, a mennyiben jelképezi a keresztáldozatot; önmagában, mondja, nem volna áldozat.

Erre először is azt mondom, hogy a trienti zsinat szerint a mise verum et proprium sacrificium, valódi és igazi áldozat és épen olyan áldozat mint a keresztáldozat, csak a föláldozás módja más, sola offerendi ratione diversa. Következőleg, ha a mise valódi és igazi áldozat, ha a misében saját önálló föláldozás van, annyira önálló, hogy más, mint a kereszten való föláldozás: akkor a miseáldozat is önálló áldozat és nem szorul a keresztáldozatra, hogy valódi áldozattá legyen. Másodszor azt mondom, hogy a misében minden kellék megvan, a mi az eddigi véres áldozatoknál megvolt, tehát a mise is valódi,

önálló, a keresztáldozattól lényegében független áldozat, mint az eddigi véres áldozatok.

Három kelléke van az áldozatnak. Kell valódi áldozatot hozó pap, ez az a helyettes pap Krisztus nevében és személyében. Kell valódi áldozati bárány, ez maga Krisztus az Isten Fia, az ostya külszine alatt. Kell végre az áldozati bárány látható föláldozása, az actio sacrifica, a mit a papnak kell végeznie. Ez a föláldozás, mikor élő áldozatról volt szó, a mint már mondottuk, mindig az által történt, hogy az áldozatnak az Isten tiszteletére kiontott vérét az oltárra és az oltár körül kiöntötték és a főpap azt évenkint egyszer bevitte a szentek szentébe az Isten szine elé, a mint azt Mózes a Levitikusban előirja. Az áldozati állatot megölhette, elégethette más is, csak a vért kellett közvetlen a papnak föláldoznia. Az Isten tiszteletére kiöntött vér és annak az oltárra való kiöntése, az Isten szine előtt való bemutatása, ez volt lényeges.

Ugyanez a lényeg a keresztáldozatnál. Mint egy égbe nyuló hegy magaslik ki a Kálvária keresztje a világ összes oltárai közül, itt az összes áldozatok központja és egyetlen isteni mintaképe. A kereszt véres áldozata is abban állott, hogy Megváltó főpapunk, Krisztus kiontotta összes sz. vérét a kereszt-oltárra és körül s miután az mind kifolyt az Isten tiszteletére, kimondotta a nagy szót: „beteljesedett" és lehajtotta halálra fáradt fejét, hogy a mint sz. Pál a zsidókhoz irt levelében (9. 12.) mondja: „tulajdon vérével menjen be egyszer mindenkorra a szentélybe" — s ime ezzel megvolt a világnak megváltó áldozata, az összes áldozatok mintája és magyarázója.

Alkalmazzuk most mindezeket a misére. A mise is áldozat és élő áldozati ajándéknak föláldozása, tehát a pap áldozati ténykedése itt is abban áll, hogy az Isten tiszteletére kiontja az áldozati bárány vérét az oltárra; annyival is inkább, mert a misének a keresztáldozat

élő képének kell lennie. S valóban Krisztus, a Melkizedek rendje szerinti főpap, a misében igazán kiönti áldozati vérét az oltárra, bár csodálatos módon, amint fönebb kimutattuk. A mint az offertoriumtól a konszekrációig bor folyt a kehelyben és az oltáron, ugy most a konszekrációtól kezdve az áldozásig Krisztus isteni sz. vére folyik ott; a sz. vér közvetlen érinti a kelyhet és oltárt, mint előbb a bor; az Isten Fia vére valóban mossa, pirositja, végtelenül megszenteli oltárunkat, mint akkoron a keresztet. Igy tehát megvan a véres áldozatnak mind a három kelléke a misében, és igy a mise valódi, igazi és önálló áldozat.

Ne felejtsük, hogy a misében idegen külső alatt történik az áldozat és azért teljesen fölösleges és hiábavaló volna, ha a szentséges vér elhagyná a sz. testet és kifolyna sz. ereiből, szivéből és tagjaiból, hiszen az idegen külső alatt azt ugy sem vennők észre és ugy sem láthatnők. Ha a sz. vér valóban ki is folyna a sz. testből, a bor szine alatt semmivel sem látnánk többet, mint a mennyit most látunk, tehát fölösleges és hiábavaló volna, mert az áldozatnak olyannak kell lenni, a mit látunk és észreveszünk.

A sz. zsinat azt mondja, hogy Urunk szeretett Arájának, az Egyháznak látható áldozatot akart hagyni a misében, olyan áldozatot, minőt az emberi természet kiván, tehát a külső érzékek által észrevehető áldozatot. Mi a misében, a mint azt Urunk rendelte, csak a helyettes papot, azután az ostya külseje alatt az áldozati bárányt és azután a bor szine alatt az áldozati bárány vérének az oltáron való kiöntését látjuk, többet nem látunk; csak ez a három látható, tehát csak e háromban lehet és kell a trienti zsinat szerint a misének „látható áldozatát" keresni. Ebből következik, hogy helytelenül cselekszik Lugo, mikor az ő magyarázatában abban ke-

resi az áldozat lényegét, hogy Krisztus az ostya és bor külszine alatt megfosztja önmagát sz. tagjai és érzékei használatától. Hiszen mi csak az ostya- és borkülsőt látjuk és annak utján Krisztus sz. teste és vére megjelenését az oltáron, de nem látjuk sz. tagjait és érzékeit, tehát azt sem látjuk, hogy megfosztja-e magát sz. tagjai és érzékei használatától; mivel tehát ez nem „látható," nem is lehet a „látható áldozat" lényege.

Épigy helytelen Vasquez követelménye és a mi képzeletünk alkalmatlankodása, mely mindenáron valódi elvérzést és halált kiván az áldozathoz. A trienti zsinat ezt nem kivánja, hiszen a mise sajátos áldozatában ugy sem lehetne látni, mi történik a kenyér és bor titkos bensejében. Igen, a sz. miseáldozatban is csak az lehet lényeges, a mi eddig volt lényeges a világ összes véres áldozataiban, a mi lényeges volt az összes véres áldozatok mintaképében, a kereszláldozatban is. Már pedig az összes véres áldozatokban, a kereszten is, az áldozati vér és az áldozati vérnek, az összes áldozati vérnek az oltáron való kiöntése volt a lényeges, a mint láttuk. Tehát a szent mise-áldozathoz sincs okunk többet kivánni, a mint a trienti sz. zsinat sem kiván többet. Csak fontoljuk jól meg, hogy a bűnbeesés utáni isteni ökonomiában a vér mi rendkivüli szerepet játszik. A vér tisztit, a vér megszentel, a vér üdvözit.

Már Egyptomban a husvéti bárány vérével kellett az ajtó küszöbét megkenni, hogy a zsidónép elsőszülöttei megmeneküljenek. Izrael népének az Istennel kötött szerződését Mózesnek vérrel kellett fölavatnia. Miután fölolvasta a törvény könyvét, vérrel kellett a könyvet, a népet, a szent sátort és edényeket meghinteni, mondván: ez a szövetség vére. Az ujszövetséget szintén vérrel, Krisztus vérével kellett megalapitani, mondja sz. Pál a zsidókhoz irt levelében, a hol hosszasan magyarázza, hogy az

ó-szövetség mindenben képe a Krisztussal beállott uj-szövetségnek. Az ó-szövetségben a főáldozatok a holokaustumok, ezekben is a vér volt a fődolog, amint az előbb emlitettem, és abban állottak, hogy a pap az áldozati állat vérét az oltárra és az oltár körül kiöntötte az Isten tiszteletére, s azután égettetett el az egész. A vér kiontása volt a fő, azért ezt a papnak személyesen kellett végeznie. Az áldozatok áldozatánál is, a keresztáldozatnál Krisztusnak, az áldozati báránynak vére a fődolog. Szent Pál szerint, Krisztus a jövendő jók főpapja, nem a bakok és borjak vérével, hanem tulajdon maga *vérével* ment be egyszer mindenkorra a szentélybe. Zsid. 9. 11. 12. Majd pedig: Jézus, hogy *vére által* a népet megszentelje, a kapun kivül szenvedett. Zsid. 13. 12. A kolossziakhoz 1. 20.: Tetszett az Istennek, hogy Krisztus Jézus által megbékéltessen mindeneket magával, békességet szerezvén az ő keresztjének *vére által.* Sz. Péter szerint I. 1. 18.: Tudván, hogy nem veszendő aranyon vagy ezüstön váltattatok meg, hanem Krisztusnak drágalatos *vérén.* Sz. János Titk. Jel. 1. 5. szerint: Jézus Krisztus szeretett bennünket és megmosott bűneinktől az ő *vére által.* Az égi megdicsőültek hálája pedig örökre igy szól: Méltó vagy Uram, mert megváltottál bennünket Istennek a *te véreddel* minden nemzetség és nyelv, nép és nemzet közül. Titk. Jel. 5. 9.

Egyszóval: vér szerepelt az összes oltárokon, magától értetődik tehát, hogy azt az oltárt is, mely arra van rendelve, hogy zárókő legyen az isteni gondviselés imádandó terveiben, szintén vérnek kell megszentelnie. Vér szerezte meg az üdvöt, csak vér oszthatja azt ki. Azért a misében is a fő a sz. vér. Az átok szava a Szentlélek szavává lett: a kereszten és az oltáron valóban az Ő vére mirajtunk és a mi fainkon.

Az áldozatoknál a vér a fődolog, mondjuk, nem az áldozat leölése, az elvérzés és halál. Valóban, csak

gondoljuk meg, minálunk embereknél a vér minden. Mikor az oltáron a vér folyik, minden ki van fejezve, mindent értünk. A vér szava a legtökéletesebb szó, a vérnél nincs drágább, azért az Isten oltárán eddig mindig ennek kellett folynia. A vér az élő lényben minden: mikor valaki vérét teszi az oltárra, az mindent ad oda, többje nincs. A vérrel nem egy imát, egy megalázkódást, egy tettet, egy munkát, egy szenvedést áldozok az Istennek dicsőségére, hanem mindent. A vérrel kimeritem egész életemet, minden erőmet, minden tehetségemet, egész lényemet, a vérrel kimeritem, kiüresitem magam egészen, semmi sem marad magamnak. Innét van az, hogy az ó-szövetségi áldozatoknál csak a vérnek az oltárra való kiöntése volt a lényeges. A leölés, a halál csak út volt a vérhez és azért csak előkészülés az áldozathoz, nem az áldozat maga. Azért ok nélkül való képzelődés, hogy a misében nincs valódi elvérzés és halál, tehát nincs valódi áldozat sem. Nem az elvérzés és halál lényeges az áldozatnál, hanem a vér. Vér folyjon az oltáron, vér érintse, vér mossa, vér szentelje meg az oltárt és elég van téve a valódi áldozat kellékeinek, már akár leölés utján, akár a csodálatos konszekráczió utján jut az áldozati vér az oltárra, az teljesen mindegy. Már pedig ez egészen megvan a misében, a mint láttuk, Krisztusnak, az áldozati báránynak vére csodálatosan folyik az oltáron az Isten tiszteletére, tehát meg van az áldozat.

Csak képzeletünk csinál nehézséget, mert mindig azzal áll elő, hogy a kenyér és bor szine alatt egyenlően ott van az egész dicsőséges Krisztus változatlanul, amint az égben van, dicsőséges vére ott folyik sz. szivében, ott lüktet sz. ereiben, és mégis azt mondjuk, hogy a bor külszine közvetitésével közvetlenül érinti, megszenteli az oltárt, amint előbb a bor érintette az oltárt. Jól értsük meg, egész más az, hogy ott van mindkét szin alatt az egész dicsőséges

Krisztus, és egész más az, hogy miféle összeköttetésben van az egyik és másik szin alatt az oltárral.

Mikor az Üdvözitő barátsága jeléül jobbját nyujtotta egy-egy szeretett apostolának, ott volt az apostol előtt az Üdvözitő egész sz. teste és minden tagja, de azért az apostol akkor csak azt az áldott szent kezet érintette, tartotta, szoritotta, az Ur szent teste többi tagjával csak annyiban volt összeköttetésben, amennyiben sz. jobbját szorithatta. Igy van az a sz. misében is. Az oltár, a kehely a bor külszine által közvetlenül magával az Ur Jézus szentséges vérével van összeköttetésben, mert a bor tudvalevőleg csak a szent vérbe és nem a sz. testbe változott át. Igy a bor megmaradt külszine a mint a konszekráczió előtt a bor lényegét, ugy most a konszekráczió után Urunk sz. vérét érinti és tartja, és mintegy szoritja, amint az apostol érintette, tartotta, szoritotta az Ur jobbját. Az Ur sz. testével a bor külszine, csak annyiban van összeköttetésben, mint az az Ur jobbját tartó apostol az Ur sz. teste többi tagjaival: azaz a bor külszine a kehelyben annyiban van az Ur Jézus sz. testével is összköttetésben, amennyiben mintegy érinti, tartja, szoritja, ha ugy tetszik, azt a sz. vért, amely sz. testétől nincs elválasztva.

Mindezek után tehát a kenyér szine alatt csak a sz. test, a bor szine alatt csak a sz. vér van *tulajdonképen* az oltárra téve. Amint az az apostol csak a sz. jobbot érintette, tartotta, mi is egyrészről csak a sz. testet, másrészről csak a sz. vért láthatjuk, érinthetjük, tarthatjuk, mert csak a sz. test, csak a sz. vér van a kenyér és bor külszine által közvetitve *tulajdonképen* a kezünkbe adva.

És igy a mint a kenyér szine alatt csak a sz. test érinti az oltárt, ugy a bor szine alatt csak a sz. vér. Azért az oltár egészen egy a keresztfával, az oltár áldozata a kereszt áldozatával, csak a külszin más. Mig a kereszten az áldozati bárány a maga

természetes külsejében jelenik meg, addig az oltáron idegen külszin alatt. A valóság egy, mert amint a kereszten egyrészről az áldozati sz. test érinti az oltárt, a keresztoltárt, másrészről a szent vér folyik rajta: ugy a misében is egyrészről az az áldozati sz. test érinti az oltárt, fekszik rajta, másrészről az áldozati sz. vér folyik ott, minden egy csak a külszin idegen. Amint a keresztet közvetlenül mosta és megszentelte az áldozati sz. vér, a mise-oltárt is közvetlenül mossa és megszenteli az Istenember áldozati vére. Tehát a szentmise valódi, szoros értelemben vett, véres áldozat, épugy mint a sok ezeréves ó-szövetségi előképek és maga az áldozatok áldozatja, a keresztáldozat, bár a misében nincs elvérzés és halál.

Azt mondottuk, hogy az áldozatok a vér szavával szólnak, a vér teszi őket áldozattá. Halljuk csak ezt a titokteljes szót! Mikor a világ kezdete óta folyik az Isten oltárain, mindig azt jelentette titokteljes de hangzatos szavával: Istenért folyok, az Istenhez folyok vissza, az övé minden. A vér az egész élő lény, azért az oltáron folyóvérrel az egész élő lény mondja: ő tőle jöttem, ő tőle jöttem egészen, ő hozzá megyek vissza egészen, az Istené minden!

Igy van ez a mise titokteljes áldozatában is. Az Ur Jézus áldozati bárányunk a bor konszekrációja által naponkint csodálatos módon az oltárra teszi egész sz. vérét. Folyik a sz. vér az oltáron, az Istenért folyik és az Istenhez folyik vissza, épugy mint a kereszten és azt kiáltja az egész világot tulkiáltó szóval: Az Isten és az ő dicsősége minden. Az Atyával és Szentlélekkel egyenlő Isten Fia is ime itt csak alázatos és engedelmes eszköze a nagy Istennek és dicsőségének. Ime itt egész önmagát teszi le áldozatul az Isten és Atya szine elé; egész önmagát: mert kimeriti önmagát és egész szent vérét teszi le az oltárra. Mint mikor az égi dicsőültek leveszik fejük égi koronáját és az Isten trónja

elé helyezik, azt mondván mintegy: Isten! tőled kaptuk, a tied, a tied legyen ismét. Igy tesz az Isten Fia az oltáron, mikor ott csodálatosan kiontja sz. vérét: a tied Atyám és Istenem, tőled kaptam, a tied legyen ismét. Igen. Az áldozat czélja és föladata külső látható hódolat és imádás, czélja, hogy külsőleg, láthatóan, nyilvánosan mutassa a pap és vele mi mind, hogy az Isten Isten, hogy ő az Alfa és Omega, hogy belőle minden és érte minden, hogy az Istennel szemben minden megsemmisül és elenyészik, semmi.

Mi fönséges hangon jelenti és hirdeti ezt a keresztáldozattal a miseáldozat! Igen, mikor az az örök dicsőségbe bement és már az isteni trónon, az Atya jobbján ülő Isten Fia naponkint olyan alázatosan leszáll az Isten oltárára, hogy imádó hódolatát bemutassa szemmel láthatólag és hódolatul sz. vérét külön lealázza az oltár alacsonyságára, akkor meglátjuk, hogy az Istenen kivül minden, legyen az még oly nagy, legyen oly nagy mint az egész világ, az mind semmi, mind csak az Istenért létezik. Valóban, a keresztáldozat és miseáldozat azt hirdeti fönséges szóval, hogy az Isten Fiának is, emberi természete szerint, csak az a czélja, rendeltetése, öröme és dicsősége, hogy szentséges vérével és vérében mindenével az Isten dicsősége tengerébe folyjon és abban fölolvadjon. Igy a mise valóban a mi áldozatunk, a mi nyelvünkön beszél, a kiontott vér szavát mindenki megérti. Az Ur Jézus, isteni főpapunk, nem adhatott volna nekünk alkalmasabb, világosabb és érthetőbb áldozatot, mint a sz. misét!

Azt mondottuk a bevezetésben Aquinói sz. Tamás utmutatása nyomán, hogy a külső áldozat semmi más, mint külső jel, a melylyel az áldozatot hozó pap és nép a bensejét akarja külsőleg nyilvánitani; külső jel, melylyel Urát, Istenét mindenektől meg akarja különböztetni és mindenek fölött kitüntetni. Mi nagyszerüen van meg mindez a miseáldozatban! A ke-

resztáldozatot és miseáldozatot mint külső áldozatot maga Krisztus, főpapunk gondolta ki és alkotta meg és bizonnyára legeslegméltóbban ezek fejezik ki, hogy mit kell az embernek Istenével szemben éreznie és mivel tartozik imádandó Fölségének. Mikor a sz. mise kelyhében az Isten Fiának vérét viszszük Isten szine elé, mindent viszünk, mindent mondunk, többet, nagyobbat egyáltalában nem lehet.

Mikor Káin megölte Abelt és ez vérében feküdt és a föld magába szivta kiömlő vérét, igy szólt az Ur Káinhoz: „Öcséd vérének szava fölkiált hozzám a földről. Most azért átkozott leszesz a földön.“ Igy kiált a misében is isteni fivérünk, Krisztus szentséges vérének szava az oltárról föl az Istenhez. S azt feleli az Ur nekünk mindnyájunknak: azért most áldott leszesz a földön! — Megvan a sz. mise külső áldozata, megvan az a mindent kifejező külső jel, a többit isteni főpapunknak kimondhatlan bensejében kell keresni, mert hisz ez a külső jel annak a titokteljes krisztusi, főpapi és áldozatos bensőnek csak szerény, külső megnyilatkozása.

Ime, igy a sz. mise az a „látható áldozat“, minőt az emberi természet kiván, melyet Urunk szeretett Arájának hagyott, hogy az egy keresztáldozatot folyton szemeink elé állitsa és annak emlékét a világ végeig föntartsa, a mint a trienti sz. zsinat tanitja.

Igy a sz. mise valóban a Melkizedek rendje szerint való áldozat; mert a Melkizedek áldozatában a kenyér és bor volt minden. A kenyér és bor külseje itt, a misében mindent mutat, nem kell hozzá keverni semmit, a kenyér és bor külseje egészen láthatóvá teszi az Isten Fia titokteljes áldozatát, a mennyiben idegen külső alatt azt kell és lehet láthatóvá tenni.

A miseáldozat a legegyszerűbb, a legszerényebb és a legcsodálatosabb áldozat, istenemberi főpapunk Szivének kimondhatatlan találmánya; nem hiába már

Dávid nevezi el a Messiást e csodálatos áldozatról (Zsolt. 109.): Te pap vagy mindörökké, Melkizedek rendje szerint. Csodálatos áldozat, folyik benne a vér és még sincs vérontás; valódi véres áldozat és az áldozati bárány az ő megdicsőüléséből még sem veszit semmit. Ezt csak egy Isten találhatta ki, csak egy Isten hozhatja létre. A konszekrált kenyér és bor legszelidebb külseje alatt csak egy Isten egyesithette a hostia pacifica, a békeáldozat legszelidebb szeretetét és a véres áldozat legszigorubb komolyságát. Méltán örökös czime és tiszte az Ur Jézusnak: Te pap vagy mindörökre Melkizedek rendje szerint.

A sz. misének a keresztáldozathoz való viszonya.

A mise, épugy mint a keresztáldozat, az egy Krisztusnak, a főpapnak főpapi tette, azaz valódi áldozat. A mise valódi, önálló áldozat, az áldozatnak természetes, négyszeres erejével. Valódi, önálló, imádó, hálaadó, engesztelő és kérő áldozat, egészen egyenértékü a kereszt áldozatával, csak az engesztelés tekintetében különböznek egymástól.

Az engesztelés valódi bünhődést, szenvedést és halált kiván elégtételül a bűnért, ez nincs meg a misében. A keresztáldozatnál ez a bűnhődő szenvedés és halál mellékesen sorakozik az áldozat tulajdonképeni lényegéhez és igy a keresztáldozat nem csak áldozat, hanem bűnhődő elégtétel is. Mig a sz. mise csak is áldozat és mint ilyen csak annyiban engesztelő, a mennyiben mint a Krisztus imája értünk, részt kér a keresztnek végnélkül elégséges elégtételéből. A keresztáldozat mint imádó, hódoló, tisztelő tény már nincs meg, az egy átmenő tény, egy elmuló cselekmény volt, mint Krisztus Urunknak minden más ténye és imája, a mit a földön végzett; a keresztáldozat csak annyiban van meg most is, hogy örökké él annak végnélküli, elégtételi és kegyelemosztó érdeme.

A keresztnek ez az érdeme egyedüli kincse a világnak, uj érdem ehhez nem kell, azért a mise nem is szerez uj érdemet, hanem igenis megismétli láthatólag istenemberi főpapunknak istentisztelő- és imádó tényeit, aktusait, a miket a kereszten gyakorolt és most vég nélkül gyakorol értünk és nevünkben az égben és igy a mise kikönyörgi számunkra az irgalmat és kegyelmet a meglevő keresztkincstárból.

Az elégtételt leszámitva, a mi különben mint mondottam, a külső áldozat lényegén kivül esik, a sz. mise nem áll hátrább a keresztnél. Azért a kereszt, a mennyiben csak külső jele a benső lelki áldozatnak, csak miattunk emberekért van. Nekünk kellett az a véres, megrázó áldozat, hogy értsük, ki az Isten, és mivel tartozunk neki. Nekünk volt rá szükségünk, hogy elhigyjük főpapunknak, hogy az isteni Fölség méltósága megkivánja és megérdemli, hogy érte minden teremtmény kész legyen megsemmisülni. Ki hitte és érezte volna, hogy kicsoda az Ur Isten, mint mi érezhetjük most, mikor az Isten trónja előtt a véres keresztoltárt látjuk. Soha sem ismertük volna és soha sem hittük volna, miféle Istenimádásnak kell bensőnkben lakoznia és miféle Istenimádás lakozik Krisztus főpapunk szivében, ha nincs keresztáldozat. Mint külső áldozat mindig elég lett volna és lenne a miseáldozat, de nekünk előzőleg a nagypénteket és a keresztet kellett látnunk, hogy ez a világraszóló ékesszólás megmagyarázza a mise összes titkainak teljét és ennek fénye megvilágitsa az ostyának és kehelynek élettelenséggel és némasággal fedett végtelen mélységeit.

Ki értené meg a mise legigénytelenebb külsejéből, minő az Istenember szive belseje, mit ébresztett ő benne és mit ébreszt folytonosan, mindörökre az Istenség összes titkainak szinről-szinre való látása? Mennyi fény van elnyelve az oltáron! Pedig a külső áldozatnak nem annyira az Istenhez kell beszélnie,

hisz ő a szivből olvassa le a sacrificium értékét; a külső áldozatnak az az értelme, hogy azoknak beszéljen, kik az áldozatot hozzák. Hogy beszéljen tehát nekünk a mise, mikor az olyan néma és mi fő, mi bizony nagyot hallunk mind. Erre való a véres keresztáldozat. A mise és a keresztáldozat egymásért vannak, a mise folytonos hirdetője, apostola a keresztnek és viszont a kereszt egyedül méltó magyarázója a misének. Azokat a kimondhatlan fénysugarakat, miket az ostya szerénysége elnyel, azokat a kalváriakeresztnek a prizmája összes fénypompájukba bontja ismét szét. Nekünk a vérvörös kell, van a kereszten bőven, van ott kékség, van ott a szomoruságnak, fájdalomnak, bánatnak, gyalázatnak, halálnak minden szine. Erre való a keresztáldozat, azon világosan meglátjuk, a mit a mise szerénysége és némasága elrejt, annak a titokteljes, benső áldozatnak összes szineit, vonásait, a mennyiben azt külsőleg mutatni lehet.

Miután a sz. mise egészen önálló és a kereszttől egészen független áldozat, minden sz. mise mindennap uj és uj és friss érték, mint az Ur Jézus 33 éves földi életének naponkinti önfeláldozásai, nem egy 2000 éves régi kincsnek a mutogatása, nem egy ereklyekiállitás a Kálváriáról, hanem a mi örök főpapunknak uj és uj szereplése, müködése, kimondhatlan jóságu szive áldozatos erényeinek uj és uj gyakorlása és kifejtése.

Ne ugy fogjuk föl a sz. misét, hogy azzal a titokteljes elvérzéssel csak a véres keresztre akar mindig visszamutatni, hogy ime mit tettem; a sz. mise lelke, veleje, értéke nem a száz és ezer év előtti nagypéntek fájdalmas sebeit és vérét az ég felé mutatni. Oh nem. Ne szállitsuk le isteni Főpapunk értékét, ne kisebbitsük papi működését, ne akarjuk az egy kereszttel kimeriteni az Istenembernek főpapi és áldozatos szive végnélküli mélységeit. A keresztáldozat

csak egy részleges testi és érzéki és ép azért fogyatékos kifejezése annak az istenemberi papi bensőnek. Az Istenember belső imádása, hódolata, szeretete, alázatossága és engedelmessége és az ezekből folyó mindenre kész önfeláldozási akarat és vágy, ez a belső áldozat, ez a fő. Ez nem kezdődött a kereszttel és nem is végződött a kereszttel; a kereszt csak egy külső működési tér volt e hősi áldozaterények számára, ez erények örökre élnek az Ur Jézus szive bensejében. Ezek azok az „égő lángok", melyeket már nem képes visszatartani, mint b. Alacoque Margit jelenései mondják. Ez örök áldozatlángok külső működési tért kérnek, mig a Krisztus misztikus teste nem teljes, mig mi a földön vándorlunk és ez a tér — a sz. mise.

Azért minden sz. mise egy-egy uj, friss virág a Krisztus főpapi szivéből fakadva, szive szentségének minden szinével, fényével, illatával. A sz. misék által az egész földkerekség egy leirhatlan isteni virágoskert, a melyet az Isten Fia naponkint frissen behint főpapi és áldozatos szive csodáival mennyei Atyja és a Szentháromság örömére és gyönyörűségére.

Az Istenember főpapi és áldozati benseje.

A szentmise egy folytonos és kimerithetlen kinyilatkoztatása Jézus szivének, csak meg kell azt hallgatni; de hogy azt meg is értsük a misének titokteljes némaságából, tekintetbe kell venni az Istenember egész benső életét léte első pillanatától kezdve. Meschler szerint (Leben Jesu Christi) az istenemberi benső élet első tárgya szive első dobbanásától kezdve, Isten. Istennek első sorban *imádás* jár. Az imádás által elismerjük, hogy Isten a legfőbb lény, forrása minden javainknak, teremtője és föntartója életünknek és létünknek. Az imádás által alávetjük neki magunkat és mindenünket. Ez az Ur Jézus lelkének első

gondolata és szive első ténye az Istennel szemben. Oly fönséges és hatalmas imádás ez, mint a minőt az egész teremtett világ együtt véve sem hozott létre.

Az Ur Jézus oly feltünő sokszor adott külsőleg is hálát az Istennek. E *hálaadás* benső élete második nagy ténye. Hisz az imádás, mely elismeri, hogy minden Istentől van, szükségképen édes hálaadássá lesz azonnal. Az imádás és hálaadás tüzes szeretetté nő és ez az Istenember lelkének harmadik nagy benső ténye, a *szeretet* az Isten iránt, a legfőbb jó iránt, a szeretet Atyja iránt. Az Isten Fia emberi természetében egy uj eszközt, egy uj forrást nyert Atyja iránti, hogy ugy mondjam ősrégi és örök szeretete számára, és a Szentlélek ez eszközt szeretete egész hatalmával készitette elő. Mi éri föl a szeretetnek ezt a kitörését? Az Istenember szivében annyi ezredév mulva végre el van érve a teremtett világ nagy czélja: szeressed Uradat Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből és minden erődből. Az Ur Jézusban az imádás, hála és szeretet végtelen értékü és végtelen fönséges, egész lelke teljes erejéből és hatalmából törnek elő. Az Istenség közvetlen szemlélete folytán a világba lépése első pillanatától kezdve teljesen átlátja és fölérti, mennyire imádásra és szeretetreméltó az Isten, teljesen átlátja, hogy mi jár az Istennek a teremtmény részéről; kezdettől fogva kimondhatlan más világosságban, mint mi, látja a mi kötelességünket és teljesen eleget tesz annak. Az Isten, a neki járó imádás és szeretet lett ezentul az Istenember életének eszménye, egész jellege és alakja, egész tartalma. Lelkéből, szivéből mintegy értékes füstölőből szüntelen szállott az Isten trónja elé az erények drága illata és beillatozta velük az egész földet. Mindig égett ez az értékes füstölő és soha ki nem égett.

Hogy teljesen megértsük az Istenember bensejét, tekintetbe kell venni azt is, hogy ő teljesen ismerte

és ismeri önmagát emberi természetét illetőleg is; ismerte és ismeri ennek az Istenhez való viszonyát, és ez ismeretből egy végtelen mélységes alázatosság és önmegalázás származott. Isten alakjában lévén megalázta és kiüresitette magát és szolgai alakot vett föl. (Fil. 2. 7.) Soha senki sem keltett szivében olyan alázatosságot, mint a minőt az Istenember kelt azon pillanattól kezdve, mikor annak a tudatára ébredt, hogy emberi természete szerint a második isteni Személylyel van egyesitve. Hogy ösmerte ő egyrészt annak az Istenségnek a fönségét és magasságát, másrészt a mi természetünknek szegénységét, alacsonyságát, méltatlanságát! mennyire tudta méltányolni azt a kegyet és kitüntetést, amely az ő emberi természetét igy fölmagasztalta. Ezért nem tartotta méltóságán alulinak önmagát szolgává lealacsonyitani Istennel és az emberrel szemben. E kimondhatlan alázatosságból önkényt folyik az a mód nélküli engedelmesség és készség mindenre, melynek étele és itala és minden öröme az Isten akaratát teljesiteni. Igy Meschler.

Még hozzá kell ehhez tennünk, hogy az Ur Jézus nem egy ember számba megy, minden szava, gondolata, tette nem a maga nevében történik, ő csodálatosan hozzánk van nőve, ő az egész emberiség feje, mi mind az ő titokteljes teste vagyunk. Mint fejünk egyetlen papunk is. Ő születésétől fogva pap és született pap, amint született Isten Fia. Ugyanaz az Atya, ki azt mondja Krisztusnak Zsid. 5. 5. 6. Fiam vagy te, én ma szültelek téged, — ugyanaz mondja neki ezt is: te pap vagy mindörökké. És mivel csak ő „oly nagy főpapunk, ki az egeket áthatotta, hogy ott jelen legyen az Isten szine előtt miérettünk, mindörökre üdvözitheti azokat, kik általa járulnak az Istenhez Zsid. 4. 14. — 7. 25. — 9. 24., azért ő az emberiségnek egyetlen papja; a világ kezdete óta az emberek csak ő általa járulhatnak az Istenhez. Az ó-szövetségnek papja csak árnyéka és homályos előképe

a valódi papnak és áldozataik csak annyit értek, a mennyit a jövendő Krisztus főpapban és annak áldozatában való hit és a szivük imádása ért. Az uj-szövetség papjai pedig csak helyettes papok, nem a maguk nevében, hanem a Krisztus nevében és személyében lépnek az oltárhoz. Az Istenember a világ egyetlen valódi papja, született papja, azért egész lényege, lénye egész élete: pap, azért az Istennel soha sem érintkezik maga és a maga nevében, soha nélkülünk, hanem mindig a mi nevünkben. Minden gondolata, érzelme, imája, szeretete, hálája a mienk, Bethlehemtől kezdve mint fejünk és papunk értünk sir, értünk imádkozik, értünk szenved, értünk dolgozik.

Mint elsőszülött testvérünk, fejünk és papunk leirhatlan szeretettel karol át bennünket mind. Midőn először reánk és a világra esett az istenemberi lélek tekintete és látta az emberek gonoszságait, roppant bűneit, melyekkel az Istent sértik, mikor látta, hogy a világon mikép uralkodik a gonosz lélek és hogy telik a pokol a lelkekkel: kimondhatlan kínnal és fájdalommal telt el. Azt az ő Atyját, kit ő annyira tisztel és szeret, azt az Istent, akinek a dicsőségét ugy áhitozza, kinek született papja ő, azt bántják! Kimondhatlanul sajnálta — hogy ugy mondjam — az Istent, de kimondhatlan sajnálattal és részvéttel telt el irántunk is, hisz mi mind vérei és az övéi vagyunk és hányan elvesznek közülünk!

Az Istenember e benső fájdalma mérhetlenül nagyobb volt mint a minőt eddig e földön ismertek, vagy aminő itt csak lehetséges. Akkor kezdte őt emészteni az a titkos tűz, amely földi életét végre föl is emésztette, zelus domus tuae comedit me Zsolt. 68. 10.

Ime itt a csodálatos istenemberi benső, az Ur Jézus imádandó, szeretettel égő Szive! Kimondhatlan szeretet és égő buzgóság, zelus az az Istenért és

csupa részvét és sajnálat az emberek iránt. Ez égő szivvel lép e világba mint az Istennek és emberiségnek papja. Innét az Istenembernek az a csodálatos áldozatakarata, melyről sz. Pál irja: „Azért e világra bejövén ugy szól: az égő és bűnáldozatokat nem kedvelted, akkor mondám: „Ime jövök.“ Ime jövök, megadni az Istennek a mi az Istené, ime jövök megmenteni a szerencsétlen embert. „Minden főpap ki emberek közül választatik, az emberekért rendeltetik az Isten előtti ügyeikben, hogy ajándékokat és áldozatokat mutasson be a bünökért“ Zsid. 5. 1. Hogy égette ez a tudat az istenemberi Főpapot! Ime jövök rendbehozni az embereknek Istenhez való ügyeit. Oh de az a szegény ember le volt taposva a sátán lábai alá, bűneinek, szenvedélyeinek rablánczán legörnyedve még az égre sem tekinthetett föl. Amit érintett, be volt szennyezve, nem kellett az Istennek sem a lelke, sem az imája, sem az áldozata „áldozatot nem akartál, az égő- és bűnáldozatot nem kedvelted“ Zsid. 10. 5. 6., csak egy kellett, fizesse meg az óriási adósságot, tegye jóvá a bűnt. Véres istenimádás kell, ezt hirdették a 4000 év áldozatai, olyan áldozatvér, a mi lemossa a bűnt. Azért mondja a világbalépő Istenember: „testet — áldozati testet — adtál nekem, ime magam jövök véres áldozatnak.“

Most már tehát teljesen értjük az Istenember áldozati és főpapi bensejét. Szivében kezdettől fogva szüntelen él és buzog és ég az a mindent felülmuló imádás, hála és szeretet. Ő önmagáért és az egész világ nevében imád és hálát ad és szeret, és mivel annyira sértve látja azt az Istent, annál inkább föllángol benne az az égető zelus, és ezzel karöltve az a nagy részvét az ember iránt. Majd módnélküli alázatossága és engedelmessége működik és a legkészségesebben fölajánlja magát mindenre; az Atya akarja és az Istenember engedelmeskedik, — „ime jövök és a te akaratod szivem közepett van.“ Zsolt. 39. 9. Ime itt Krisztus főpapunk

benső, szivbeli sacrificiuma, áldozattétele, ez a magva, ez a lelke, tartalma és egész értéke a keresztáldozatnak és ugyanez a lelke és tartalma a mise-áldozatnak is. Ez a benső áldozat állitotta föl a véres keresztet és ugyanez kereste és találta ki a misét is. A véres keresztáldozat és a mise-áldozat ennek az egy örök égő benső áldozatnak más és más, hangosabb és némább külső kifejezése, külső áldozata.

A mise-áldozat benseje.

Szent Tamás szerint kétféle az áldozat, külső és belső. A külső áldozat az, amit látunk, az a külső szent ténykedés, amelylyel a pap az áldozati ajándékot az Istennek föláldozza. Ez a külső áldozat, külső kifejezője, jele és mintegy látható teste a másik áldozatnak, a belső, a lelki áldozatnak, amelylyel a lélek ajánlja föl magát az Istennek. Igy sz. Tamás a bevezetésben emlegetett helyeken. Eddig a külső áldozatról volt szó.

Krisztus a kenyér szine alatt mint áldozati bárány fekszik le az oltárra, és a bor szine alatt az oltárra teszi le sz. vérét és igy föláldozza önmagát az Isten dicsőségére. Ez a külső mise-áldozat, és az Ur Jézusnak, mint egyetlen főpapunknak és áldozati bárányunknak egy külső tette, amelyet mennybemenetele óta 1000 és 1000 oltáron naponkint végez a hit által megvilágositott szemeink előtt. Amint az Ur Jézusnak minden tette, minden szava a szivéből jön, ugy a szent mise is e csodálatos szivének a kifejezője.

Minden sz. mise csodálatos fény az égből, fényözön az Istenember főpapi és áldozati bensejéből. Csupa ima és imádás, tisztelet, hódolat és önfelajánlás az, melylyel az Istenember szive bensejében szüntelen fölajánlja önmagát az Isten és Atyja előtt. Azért minden sz. mise egy-egy sanctus-sanctus-sanctus, nagyobb és dicsőbb mint az összes égiek örökkévaló „szent“ kiáltása.

Minden sz. ostya és kehely egy mérhetetlen Te Deum, nagyobb mint az egész világ milliárdnyi ajkának a „benediciteje." Igen, mert a külső áldozattétel csak megnyilatkozása, szava a belsőnek. Ábel áldozata is csak annyiban tetszett az Urnak, mert szive bensejét jelentette. Noé és Ábrahám áldozatát is szivesen fogadta az Ur, mert az az áldozati tűz a szivükből volt gyujtva, mert igazmondó tűz volt és visszfénye annak a tiszteletnek, imádásnak, szeretetnek és áldozatnak, amit szivük akart bemutatni. Ily módon kell a misét is tekintenünk. Az a mozdulatlan némaság a sz. ostyában, az a hideg kehely végnélkül hangos szózatot és világokat lángba boritó tüzet takar. Igen. A keresztáldozat és mise-áldozat egyet jelent, az Istenember csodálatos bensejét.

Hoc est corpus meum, ez az én testem — e szavakra megjelenik az élő Jézus Krisztus, az Istenfia az oltáron, nem dicsőségébe jő, nem, hisz áldozatoltárra fekszik. Ő az áldozati bárány, mint egykor a kereszten. Mint áldozati bárány, akarja az Istent és Atyját dicsérni, áldani, imádni, nem szóval, hanem némán; nem szóval, hanem hangos tettel, önmagának föláldozásával: vére szavával, szent vérének az oltárra való kiontásával. Az Istenembernek egész benseje, egész életének tartalma, lelke amint mutattuk: az Istent imádni, neki hálát adni, őt szeretni és pedig nemcsak a maga nevében, hanem az egész teremtett világ nevében. Lám ez rejlik abban a néma szent ostyában. Az Istenember nem a maga nevében, hanem az egész teremtett világ és főkép az emberiség nevében van a mise-oltáron, hisz ő az egész világ született feje, papja és áldozati báránya. Ő ott értünk imád, értünk ad hálát, értünk szeret, úgy, mint azt egy Isten megérdemli, az Istent teljesen megillető mértékben.

Annál inkább imád és szeret ő ott értünk, mert annyi teremtmény, főkép az ember, ugy vét ez ellen és annyi sértést követ el Ura Istene ellen. Ő az Isten

egyetlen papja és dicsőségének áldozati bárányа és azért az a végnélküli imádás, hála és szeretet a számtalan, Isten ellen elkövetett bűnök láttára végnélküli bánatot és fájdalmat kelt az ő szivében, végnélkül sajnálja Istent és Atyját és az ő dicsőségét. Bennünket embereket is kimondhatlanul szeret és ez a szeretet végtelen részvétté és szánalommá lesz bűnnyomorunk láttára. Ime ez van abban a sz. ostyában, az az Istenember mint teljes pap és áldozat, mint az Istennek és az emberiségnek egyetlen papja és áldozati bárányа van ott, a világ egyetlen papjának és áldozati bárányának minden gondolatával, érzelmeivel, vágyaival, akaratával, összes áldozatlelkületével.

Az Isten és Atya őt arra küldi, hogy a bűn sarába tiport Isten dicsőségét helyreállitsa a földön és a szerencsétlen emberiséget, rokonait, testvéreit megmentse. Az Istenfia a legalázatosabb és legengedelmesebb eszköznek adja magát erre oda a szent ostyában. „Ime jövök", ez volt felelete mikor a keresztre ment, „ime jövök" — ez a felelete, mikor most naponkint a mise-oltárra fekszik. A mi születésétől a keresztig élt benne, az tölti el most a sz. ostyában; az a csodálatos benső van ott rejtve, amiről az előbbi fejezetben hosszan értekeztünk. Az Ur Jézus végtelenül és a végletekig tiszteli, imádja, szereti az Istent és Atyját; a végletekig szeret és sajnál bennünket; a végletekig alázatos és engedelmes, azért amint a kereszten a vérét adja, ugy a misében is egész szent vérét adja az Istenért és értünk. „Ez az én vérem kelyhe" e szavakra egész sz. vérét lealázza az oltárra. Folyik a szent vér az oltáron, kelyhünk és oltárunk csodálatosan piroslik az Isten Bárányа vérétől, mint egykoron a kereszt. A sz. vér megjelenésével megszólal az a néma, élettelen ostya; megnyilik az a végtelen sz. Sziv, kitárul és kimondhatlan szeretetlángokat lövel s áraszt szét, nem rejtheti tovább magába, véres szeretetlángok ezek, sőt maga vég-

telen drága sz. vére ezek a lángok. Az egész oltárt, mindnyájunkat, az egész világot akarja szeretete lángjaiba meriteni, sz. vérébe mártani s megmosni, megszentelni és fölékiteni, hogy mi mind méltóképen álljunk ő vele az Isten szine előtt. A legszentebb áldozatvérből Krisztus urunk főpapi és áldozatos Szive szólal meg. Megértjük. Mikor ez a drága vér folyik az oltáron, az Istenért folyik és az Istenhez folyik vissza és ezzel azt mondja csodálatos papunk és bárányunk: Isten a kezdet, onnét jöttem, és Isten a végczél, oda megyek vissza. Az Isten az embernek, az egész világnak, magának az Istenembernek is egyedüli forrása és végczélja, azért az Isten mindent megér, az Istenért és dicsőségeért mindent meg kell tenni, azért hadd folyjon az Istenembernek a vére is ez Isten dicsőségére. Ime ez itt az áldozati báránynak, Krisztusnak néma és titokteljes imája és imádása, értünk és nevünkben a sz. kehelyből. Végnélkül értékes és igaz ima és imádás ez, mint a kereszten folyó sz. vérnek imája és imádása.

Továbbá mikor ugy folyik az oltáron a sz. vér és vele és benne kimeritve az egész Krisztus, akkor az visszafolyik az Isten kezeibe, a kereszten meghaló Üdvözitő szavai szerint: Atyám, kezeidbe adom lelkemet. És ebben van a sz. kehely vérének az a néma, de tökéletes és legtökéletesebb hálaadása: ugyanis az Isten dicsőségeért, mindent visszaadni, mit tőle kaptam, amint az Ur Jézus teszi, mikor sz. vérét önti csodálatosan az oltárra és ebben kimeriti teljes önmagát az Isten dicsőségére, — ennél nagyobb hála nincsen.

És mivel a kehely sz. vére nemcsak mint imádás és hála folyik, mivel azt az Ur Jézus mint közbenjárónk, mint az emberiségnek papja és áldozata ontja a mi bűneinkért és üdvösségünkért: azért az a sz. vér irgalomért és kegyelemért kiált értünk az oltárról. Az Ur Jézus amint a kereszten, ugy a misében

is ujra kiönti közénk, a bűnös ember és a megbántott Isten közé engesztelő és üdvöt hozó sz. vérét és vele azt kiáltja: ne büntess, könyörülj Isten, parce Domine, parce populo tuo! Véremet kell taposnod, ha nem könyörülsz, véremért bocsáss meg nekik, et ne des haereditatem tuam in perditionem, adj nekik kegyelmet, e véremmel fizetem!

A sz. kehely a mise mélységes hallgatásának szónoka és tolmácsa. A sz. kehely teszi a misét áldozattá, a sz. kehely mondja meg, mi az a néma legalázatosabb sz. ostya és mit akar. Amit a lándzsával átszúrt szentséges szivből folyó vér hirdet a sz. szivről, azt hirdeti a kehely sz. vére a sz. ostyában rejlő áldozati bárányról. A sz. vér az oltáron az áldozati Krisztus szive benső hevének látható és olvasható hőmérője és azt olvassuk le róla, hogy Krisztus az oltáron ugy imád és ugy ad hálát, hogy jobban már nem lehet, azaz a teljes önkimeritésig; ugy engesztel és könyörög ott, nem szóval, nem is csak könynyekkel, hanem sz. vére minden cseppjével!!

Mikor ott fekszik az Isten dicsőségének vértanuja sebeiben és vérében, mikor mellette kiontott vére: ez a kiontott vér megmagyaráz mindent. Mikor ott függött az Istenfia sebeiben és vérében és szent vére kiömölve mind, ez a sz. vér megmondja, hogy mi égette, buzditotta, lelkesitette azt az isteni áldozati bárányt. Megértették eddig az emberek mindig, mit jelent az áldozati vért az Isten oltárára kiönteni, értsük meg tehát a szentmisében is, hogy mi lelkesiti ott az önmagát áldozatul hozó Ur Jézus szivét, mikor sz. teste mellé a sz. ostyában, csodálatosan kiönti szent vérét is az Isten és Atyja dicsőségére.

A sz. ostya titokteljes némaságában végnélküli Istenimádás, hála és szeretet van elrejtve, vérig való imádás, hála és szeretet ég ott benn, olyan a minővel Krisztus a keresztre feküdt; valóban alázatos áldozati bárány akar lenni a sz. ostyában is, mely nem nyitja

meg száját. A sz. kehely véréből ugyanaz az Isten tiszteletéért mindent feláldozó hősiség és az a mindent odaadó szeretet, részvét és sajnálat kiált értünk irgalom- és könyörületért mint a kálvárián. Azt mondom, hogy a szent ostyából és kehelyből a kálváriának összes áldozaterényei kiáltanak az Éghez. Igen.

A mise is, a véres kereszt is az egy Krisztus Urunknak ideája és alkotása. Mindkettő egyetlen főpapunknak külső tette, ténye, külsőleg bemutatott áldozata, egyet jelentenek, egyet akarnak lefesteni és kifejezni előttünk, az Istenember, Jézus Krisztus benső szivbeli áldozatát. A mise csak elmosódott kép, benne csak két erősen markirozott vonás van, az áldozatnak két fővonása: a vér és a vérben a halál, a többit nem veszem ki rajta, azért van ott a másik, ugyancsak a krisztusi bensőnek a képe. E másik képnek, a keresztnek szineit és fényét kell vennünk és ebbe kell öltöztetnünk a misének hogy ugy mondjam szintelenségét, gyér és elmosódott vonásait a keresztnek hatalmas élőképéből kell kiegésziteni. Igy értjük meg, mi fekszik előttünk naponkint abban a mozdulatlan szent ostyában és hideg kehelyben: ugyanaz az Isten dicsőségéért égő buzgóság, ugyanaz a nagy, a lelkek iránti szeretet és tekintetnélküli engedelmesség gyakorolja ott magát, amelylyel az Ur Jézus a keresztre feküdt. Az a sz. arcz ott benn a sz. ostyában, bár ugy ragyog mint a nap, egy örök szineváltozás gyönyörűségében, most ebben a pillanatban fölajánlja magát, hogy az Isten dicsőségeért minden durvaság és rondaság céltáblája akar ismét lenni. A sz. fő ott kész most is letenni a dicsőség koronáját és helyébe ismét a tövist szoritani. Az a sz. test most is elfogadja a rettenetes ostorozást, kezeit és lábait most is kifesziti a keresztre. A sebek ismét megnyilnak, vérezni akarnak, a sz. sziv a kereszt egész áldozati tüzében ég. Oh csodálatos sz. ostya,

mennyi titkot mutatsz az Ur Jézus égi örök bensejéből! Mikor fölemelem a sz. ostyát, nem egy dicsőséges, hanem egy töviskoronás, megostorozott, meggyalázott, keresztreszögezett Jézust ajánlok az égnek, mert a szent ostyában megismétli a megostoroztatásban, töviskoronázásban, a keresztreszögeztetésben gyakorolt hősi erényeit. Azt az áldozati sz. testet és a nagypéntekről maradt sz. sebeket az oltáron ugyanaz az áldozati akarat, készség, vágy és szeretet tüzesiti át, mint a 3 órai keresztkin alatt.

A sz. kehelyből a vér ép ugy kiált irgalomért Istenhez, mint a mikor a korbácsok, tövisek, szögek és a lándzsa nyomán fakadt, mert amellett, hogy ugyanaz a kinszenvedés vére ez, most is ugyanaz a hősi lelkület önti a kehelybe, amely azt a Kálvária szikláján ontotta. Ugyanaz a hősi áldozatakarat gyakorolja magát és ismétli összes erényeit az oltáron, amely a kereszten működött, minden ugyanaz, csak az alkalom, a tér, az eszközök mások és azért az Urfelmutatásnál ugyanaz az áldozatérték és érdem és kincs van, mint a kereszt fájdalmas testében és vérében. Ugyanazt a tiszteletet, hódolatot, imádást nyujtja a mise, amit a kereszt, csak a tér szükebb és az alkalom némább, mint a kereszté, az erényérték ugyanaz.

Igen. Mert igaz, az Ur Jézus a keresztről vett áldozatvérével egyszer mindenkorra bement a szentek szentjébe az égbe, mint szent Pál irja, de az a benső áldozat, a keresztáldozatnak az a titkos tűzhelye az ő hősi szivében, az nem aludt ki. Ha a vizek sokasága nem tudja kioltani a szeretetet, a nagypéntek véráradatja sem volt arra képes; föltámadó Megváltónkkal az is föltámadt ismét, a föltámadás ereje örök lángra gyujtotta. Az Istenember föltámadott és halhatatlan szivét most is ugyanaz az Isten iránti imádás, szeretet és zelus dobogtatja, mint itt a földön, alázatossága és engedelmessége is

ugyanaz, nemkülönben az ő lángoló szeretete és részvéte irántunk. Azonkivül most is magával hordja keresztjének három tulajdonképeni szögét, azt az Istenért égő buzgóságot, azt az emberek iránti szeretetet és azt a hősi engedelmességet, mert szent testét ugyan le lehetett venni a keresztről, de szivét nem. Azért ma is ég benne az a készség és akarat és az a teljes áldozatlelkület, amelylyel e szavakat mondotta: desiderio desideravi, vágyva vágyódtam, Krisztus nem változik, Jesus Christus heri et hodie: ipse et in saecula. Zsid. 13. 8. Az Istenember főpapi szivének e változatlan áldozaterényei most is az égben szüntelen megismétlik értünk és folytatják mindörökre annak a benső sacrificiumnak titkos áldozatát, amit itt a földön az „ecce venio"-val kezdett és amit itt 33 évig szüntelen bemutatott értünk bensejének rejtett szentélyében.

Azért ne csodáljuk, hogy a misének titkos bensejében ugyanaz a hősi áldozatlelkület működik Istenért és értünk, amely a kereszten gyakorolta magát. Igen, a szentmise semmi más mint egy uj és uj, rejtett, titkos kálvária. A sz. misében titokteljesen ontott vérnek ugyanegy a forrása, czélja és szava mint a kereszten való vérontásnak, csakhogy a misében titkos és rejtett módon ömlik az a szent vér, a kereszten világosan, szemmel láthatóan ömlött. A misében tehát valódi kálvárián vagyunk, bizony csak térdeljünk le és verjük mellünket, a mikor fölmutatják a szent ostyát és kelyhet, és karoljuk át lélekben Magdolnával a keresztfát! Gondoljuk meg, hogy az Urfölmutatás után mily közel vagyunk a valódi keresztfához, mikor ott szemeink előtt ugyanaz a drágalatos vér folyik értünk, amely a kereszt törzsén folyt le patakokban, mikor azt átkarolta Magdolna.

A mise és Krisztus égi főpapsága.

A mise nem földi dolog, egészen égi, az angyalok csodálata, az Isten gyönyörűsége; a mise nemcsak egy-egy uj kálvária, hanem valódi égi áldozat, az Ur Jézus örök áldozatának földi visszfénye és kisugárzása. A szentmisében az van számunkra megtestesitve és láthatóvá téve, amit a mi dicsőült testvéreink az égben az örök látásból meritenek. Az égi megdicsőültek csak ép ugy mint mi itt a földön csak a Krisztussal való egyesülésben állanak méltóan az Isten szine előtt, csak az a különbség, hogy a mivel ők közvetlen egyesülnek, azt számunkra kicsinyek számára, érzékiek számára érzékivé, láthatóvá kellett tenni a sz. misében. Jól értsük meg. A Megváltó az égben is főpap, s ne gondoljuk, hogy czimzetes és kiérdemült főpap, valódi főpapságot gyakorol. Mint fejünk és papunk meg nem halhat. Mi mikor meghalunk, befejeztük működésünket, itt a földön többé nincsen dolgunk. Nem igy Krisztus urunk. Titokteljes testének nagyrésze még él, teste befejezetlen, a fej befolyására szüksége van. Mint papunk sem halhat meg. Mi az emberekből vett helyettes papok meghalhatunk és papságunk kiérdemült papsággá lesz, a halállal befejeztük működésünket, de Krisztus nem. Péter és Pál már nyugosznak, az apostolok mind befejezték már működésüket, a hősi papok ezrei már elvették földi papságukért a dicsőség koronáját, az egy Krisztus urunknak nem lehet nyugodnia. Az ő papsága örökös papság, nem fejezheti be működését, mig élő ember van a földön. Igen az Isten fia valódi és működő főpap az égben is, amint azt sz. Pál irja.

Ő a sacerdos in aeternum, ki örökké megmarad és örök papsága vagyon. Zsid. 7. 24. Az Istenembernek mint örökös főpapnak mindig az Isten és az emberiség között kell állania, azért most is az égben

mindig értünk és helyettünk és nevünkben kell Istennel közlekednie. Sz. Pál röviden jellemzi az Ur Jézus égi főpapi életét: Mig a halandó papságot a halál megakasztja működésében, addig Krisztus papsága örökké megmarad, neki mindörökre kell üdvözitenie azokat, kik általa járulnak az Istenhez. Miben áll az Ur Jézusnak az égi papi működése? Sz. Pál azt feleli: Semper vivens ad interpellandum pro nobis. Zsid. 7. 25. Mindig közben kell járnia értünk. Magától értetődik, hogy az Ur Jézus az égben is értünk és helyettünk imád és hálát ad és imádkozik, és a mi fő, fölajánlja magát értünk engesztelésül és könyörületért. Az égi papság főténye ez a folytonos mindenre kész önfölajánlás, mert az isteni Fölség iránt való tiszteletnek és imádásnak, az Isten iránti mindenekfölött való szeretetnek egyedül kielégitő kifejezése a teremtmény részéről önmagát teljes áldozatul fölajánlani.

Ez a Krisztus égi főpapsága. Már most nekünk, a földön élő Krisztus titokteljes testének mindig égi fejünkkel, az Isten népének az ő örökös papjával, kell egyesülve lennünk, hogy méltóan állhassunk Isten szine előtt. De mi érzéki, testi emberek vagyunk, nekünk külső látható áldozat kell, azért égi Főpapunknak arról kellett gondoskodnia, hogy az ő örök égi áldozatát, amit értünk láthatatlan módon szüntelen bemutat az Isten trónja előtt, — semper vivens ad interpellandum pro nobis, — számunkra külsőleg láthatóvá tegye. A mi e benső áldozat erejét, értékét, tüzét illeti, istenemberi Főpapunk az Isten dicsőségéért, a mi üdvünkért mindig kész volna ujra a keresztnek véres, fájdalmas külső áldozatát megismételni, de nincs erre többé szükség, az egy véres kereszt mértéken fölül tett eleget, azért adta a szentmiseáldozatot. A szentmise által Krisztus Urunknak személyes imádása van a kezünkbe adva, a sz. misében mint titokteljes teste valóban oda vagyunk nőve, hogy

ugy mondjam, az égi Krisztushoz, imádó fejünkhöz. Az imádó, imádkozó Krisztus mint papunk és áldozati bárányunk, közöttünk van és mi mint népe körülötte, valóban egy test, minden értékünk a Krisztus és Krisztus minden érdeme a mienk és rajtunk és bennünk.

Csodálatos szentmise! Az Isten bölcseségének, hatalmának és istenemberi Főpapunk áldozatakaratának végnélkül bámulatos találmánya.

Nekünk valódi külső látható áldozat kellett, maga az Istenember kell áldozópapnak, mert csak az ő benső áldozata tetszik, és csak ez marad örökké egyenrangu és méltó az Isten fönségéhez. Ugyanez okból áldozati báránynak is neki kell lennie. Hogy történjék ez, mikor az Istenembernek többé itt a földön nincsen helye; és a hit érdeke és érdeme kivánja, hogy ne legyen itt láthatólag, — jó nektek, hogy elmenjek, mondja. Mint pap talált magának helyettest, a helyettes papságot, mely az ő nevében és hatalmával lép az oltárhoz. De mint látható áldozati báránynak neki magának kellett itt maradnia.

Hogy történjék ez, hogy a hit érdeméből el ne vegyen? Azután véres áldozatot kellett hagynia, olyan áldozatot, mely mint áldozat ábrázolja az egy véres keresztáldozatot. Hogy legyen ez, mikor megdicsőült égi életet él? Kitalálta azt az Istenember szeretete és bölcsesége.

Csak kenyér és bor van az ő áldozati oltárán, mást nem látni, ugyancsak el van rajta rejtve minden, a kicsike kenyér és kevés bor mindent tartalmaz. A kevés kenyér és bor uj világgá lesz az Istenember csodálatos kezeiben, a világteremtésnél nagyobb csodákat rejt el beléje a hit számára. A kenyér és bor egy uj Bethlehem, Názáreth és Jeruzsálem lesz, egy uj de valódi Golgothát emel bennük, hogy rajta naponkint föláldozza magát az Isten dicsőségére. A mily értéknélküli az a darabka kenyér és kevés bor

a profán szem előtt, oly végtelen az értéke, ha hitem van: bennük az Istenfia nemcsak megtestesül és közénk jön ujra láthatólag, hanem világmentő és megváltó munkáját is végzi ott.

A sz. mise az Istenembernek valódi földi véres áldozata és mégis teljesen el van rejtve, a hitetlen világ semmit sem lát belőle, a hit mindent lát. Megvan a véres keresztnek méltó emléke, véres áldozat, de még sincs vérontás, méltó kifejezője annak az égi, halhatatlan áldozatnak is, a hol nincs többé vérontás. Nyissuk meg hitünk szemeit, az az egyszerüség, némaság, hidegség az ostya és kehely külsejében, az az Ur Jézus égi főpapságának földi, legszerényebb kifejezése. Az Ur Jézus következetes. Egész földi föllépése olyan szerény volt, most is az, ő nem akarja erőltetni a hitet. Olyan szerény és egyszerü benne az Istenségnek föllépése, hogy oly sokan megbotránkoztak benne és nem hittek; azért mondta, boldogok, kik bennem nem botránkoznak.

Ez a gondolat vezérelte őt a mise-áldozat megalkotásában is, hol minden el van rejtve, hol csak a tökéletes hit igazodik el, valódi mysterium fidei, a hitnek mélységes titka, mint a bornak átváltoztatásában mondjuk. És mi vagyunk azok a boldogok, csak nyissuk meg szemeinket. Végtelen szent a mit látunk, az az örök áldozat az égből, az az örök áldozat, melyet az égbe bement Istenfia és a mi örök Főpapunk értünk végez láthatatlan és égi dicső módon. A sz. mise ezt az égi áldozatot csak megérzékiti és láthatóvá teszi számunkra, és csodálatos módon azon „sublime altare“ elé állit az angyalok és szentek milliói között, amelyről a konszekrácziő után van szó, és e megfoghatatlan égi oltárnak lesz földi szókkal tolmácsa.

Sz. Pál a zsidókhoz irt levelében sokszor ismétli, hogy az Ur Jézus az égben Melkizedek rendje szerint való főpapunk. Mit jelent ez? Hogy az Úr Jézus

az égben mint főpapunk közbenjár értünk, ezt értem; hogy ott szüntelen fölajánlja magát és lelki módon ismétli főpapi áldozatát, azt is értem; de hogy ott Melkizedek módja szerint való főpapságot gyakorolna, azt hogy értsem? Az égben nincsen testi, érzéki, látható áldozatbemutatás, tehát a Melkizedek módja szerinti áldozat sincs ott, mert nincs czélja; érzéki látható áldozat csak a földön kell. Következőleg mennyiben mondja az apostol, hogy az Ur Jézus az égben a Melkizedek rendje szerint való főpap? csak annyiban, amennyiben az égben láthatatlanul, lelkileg gyakorolt főpapságát itt a földön előttünk a Melkizedek módja szerint testesiti meg, és pedig a szentmisében.

Most már egyesülhetünk imádó, imádkozó fejünkkel és főpapunkkal az égben, kezünkben van egész áldozata, szentséges vérében pirosló összes áldozaterényei a mi kezünkből inditják az Isten trónja elé az imádást és szeretetet, az engesztelést és könyörgést.

Csodálatos sz. mise! fényes kép az örök életből és élő emlékoszlopa a kálváriának! „Ezt tegyétek az én emlékezetemre“ — mondta az Ur Jézus, mikor a sz. misét adta. Nem a keresztet, nem a szögeket és lándzsát, nem is a szögekre rozsdásodott vércseppeket hagyta emlékbe, hanem magát az ő élő vérét, egy mindig megujuló tettét hagyta emlékül, azt a tettét, amelylyel naponkint ujra és ujra önti élő szent vérét kelyhünkbe és oltárunkra imádásul és engesztelésül. Ugyancsak élő emlék, a véres kálváriát és a csodálatos eget nézzük benne. Venite adoremus, jöjjünk s imádjuk!

A szentmise értéke.

Szeressed Uradat Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből, minden erődből, — ezt mondja hitünk és eszünk és szivünk, de ép ugy mondja ezt is: tiszteljed,

dicsérjed és imádjad Uradat Istenedet teljes szivedből, lelkedből és minden erődből. De mikor és hogyan tehetünk ennek eleget? Mikor oly „nagy az Ur és igen nagy dicséretre méltó, oly nagy és nagyvoltának nincsen határa.“ Zs. 144. 3. Mikor oly magasztos az Ur minden nép fölött és az egek fölött az ő dicsősége.“ Zs. 12. 4. „Kicsoda mint a mi Urunk Istenünk, ki a magasságban lakik.“ U. o. 5., hogy méltóképen dicsérjük őt? pedig „az ő nagyvoltának sokasága szerint“ kell őt dicsérni. Zs. 150. 2. Legalább tiszták volnánk, de mikor mindnyájunknak Izaiással azt kell mondanunk: Uram, hisz beszennyezett ajku vagyok én — és Dáviddal: hogy bűnben vagyok fogantatásomtól kezdve.

Oh mikor tisztelhetjük, dicsérhetjük, imádhatjuk méltóan Urunkat Istenünket, mikor, hol nyugodhatunk meg, hogy az Ur most megelégedve, örömmel tekint imánkra? Ott a sz. mise. Itt maga az Isten Fia Jézus Krisztus nyujt nekünk kezet, mint az anya a gyermekének, mintha mondaná: jer most velem és én veled imádkozom, én előimádkozom, te utánam. Oh áldott sz. mise, itt maga Isten jön Istent imádni, tisztelni, dicsérni. A szent ostyában az áldott Jézus Krisztus, az Isten Fia jön közénk, áldott testével ismét érinti ezt a földet, lehajtja sz. tagjait, letérdel a föld porába (az ostya ez a legalacsonyabb por) és ott imádkozik. A mint földi életében oly sokat ment a hegyre imádkozni, ugy megy most is az oltár sz. hegyére imádkozni. Mit csinál a sz. ostya titokteljes bensejében? amit a Gethsemaniban, térdét, fejét, arczát is meghajtja, hisz ismét véres áldozatra készül, mint a Gethsemaniban.

Krisztus Urunk a kenyér és bor külsejébe a legtökéletesebb imát, a legtökéletesebb istentiszteletet, imádást rejti. Nemcsak az ő szive, lelke imád ott bensőleg, hanem egész szent teste és egész lénye, mint a kereszten. Mikor kiömlik a sz. vér az

oltárra, akkor valóban, nemcsak a Kr. lelke benseje, nemcsak az ajkak, a lecsukott szemek, összetett kezek, hanem valóban az egész sz. test és az egész Krisztus imád az oltáron. Az a kiöntött sz. vér az összes tagok, sz. erek, a sz. sziv, sz. sebek és az egész sz. test és az egész Krisztus legbensőbb imádása: abban a sz. vérben azok a sz. tagok, erek, sziv és sebek kiöntik egész önmagokat és az a Krisztus az ő egész lényét és létét adja imádásul. Az áldozat olyan mint a tüz, mint a láng, mely egészen fölolvasztja és egészen felemészti azt a gyertyát. Az Ur Jézus a kereszten és a mise-oltáron a tisztelet, imádás és szeretet áldozattüzében mintegy elolvad; és mikor kiömlik és szétfolyik egész sz. vére az Isten tiszteletére, sz. vérében ő maga is mintegy szétfolyik mint a lángban fölolvasztott viasz. Ez az áldozat a kereszten és az oltáron.

A mennyei Atya kimondhatlan kedvteléssel tekintett az Ur Jézus Bethlehemére, Nazárethére, minden szavára, tettére, egész életére. Mi kedvteléssel tekinti a mennyei Atya a mi oltárunkat, hogy hangzik a mi oltárunk fölött mindig az az isteni szózat: Ez az én szerelmes Fiam, kiben nekem kedvem tellett!

Az Ur Jézus nem mint isteni fölség lép az oltár sz. hegyére, oh dehogy, nem imádtatni akar. Amint a nagypénteken a Kálváriára, ugy jön az oltárra, ő akar imádni és a Kálváriának véres imádását ismétli. Isten ő és Isten marad a sz. ostyában is, de bár Isten és a dicsőség királya ő, az oltáron ismét ugy tesz mint sz. Pál irja róla, hogy Isten alakjában lévén, nem tartotta ragadománynak, hogy Istennel egyenlő, hanem kiüresitette önmagát, Fil. 2. 7. — az oltáron is kiüresiti magát, nem Isten, nem a dicsőség királya akar lenni, ezt elfeledi mind.

Az angyalok a Bethlehem alázatossága fölötti csodálatukban ezt hangoztatták: Gloria in excelsis

Deo — hogy hangoztatják ugyanazt itt az oltár körül, a már megdicsőült Istenfia alázatossága fölötti csodálatukban!

Ő az oltáron csak Istennek engedelmes szolgája, a mennyei Atya dicsőségének legalázatosabb munkása és mindenre kész eszköze. Azért nem is röstelli istenfiúi méltósága és dicsősége daczára az ostya és bor mélységes alacsonyságát, mint ugyanez okból nem röstellte Betlehemnek, Názárethnek alacsonyságát és a keresztnek gyalázatát.

A mise valóban egy kimondhatatlan imádás! Nagyobb, szentebb, tökéletesebb, mint az egész ég és örökkévalóság imádása; mint az összes angyalok és szentek, az egész teremtett világ imája!

A sz. ostyából és kehelyből a legtökéletesebb, mert véres imádás, és végnélkül tökéletes imádás, mert az Istenfiának áldozati imádása száll égnek az Isten trónja elé. Oltárunkon az Isten gondolata, az Isten érzelme, az Isten szava és tette dicsőiti Istent, a mise egy Istennek véres önföláldozása! Itt eltörpül, itt elhallgat és elnémul minden a mi teremtett. Mi az a kis szellőcske a tenger morajához, micsoda minden imánk egy miséhez képest! A kereszten és a sz. misében az a „gloria in excelsis Deo“ amit az angyalok a betlehemi barlang fölött énekeltek, a tetőpontjára száll.

Amint Malakiás 1. 11. jövendölte, most „Napkelettől napnyugatig nagy az én nevem a nemzetek között és minden helyen áldoznak és tiszta áldozatot mutatnak be nevemnek; mert nagy az én nevem a nemzetek közt, ugymond a seregek Ura.“ Nagy az Urnak a neve most, mert maga egyszülött Fia Jézus Krisztus viszi azt áldott ajkain hegyen-völgyön, tengereken át, országról-országra, oltárról-oltárra végig a föld kerekségén.

Venite adoremus, jöjjünk, menjünk imádni! Mi csodálatos titkunk, kincsünk a szentmise! Jőjjünk imádni! Az Urfölmutatás után a fájdalmas Anyával,

sz. Jánossal, Magdolnával állunk a kereszt alatt a kálvárián. A kálvárián a keresztről leömlő szentséges vér imádkozott a maga titokteljes módja szerint, a fájdalmas Anya és sz. kisérete csak egyesültek vele és sóhajaik, szavaik, könnyeik végnélküli értéket nyertek. Igy kell itt az oltárnál is tennünk; egyesüljünk a fájdalmas Anyával, szent Jánossal, Magdolnával! Ugyanaz a szentséges vér ömlik itt is imádásul, engesztelésül, könyörgésül. Az a végtelen értékü szent vér és annak minden érdeme a megtestesülés első pillanatától a nagy „beteljesedett"-ig és a kereszthaláltól egész mostanáig értünk szól s értünk kiált az oltárról.

Vége a mi elégtelenségünknek, tehetetlenségünknek, nem tarthat többé vissza kicsinységünk, méltatlanságunk, bűnösségünk; most naponkint végnélküli tiszteletet, dicséretet, imádást, hála- és szeretetadót fizethetünk az Égnek.

„Tiszta áldozatot mutatnak be az én nevemnek" ez az Ur nagy öröme Malakiásnál. Tiszta áldozat, hiszen az Isten Fiának áldozata, kiben az Atyának kedve telik. Tiszta áldozat, nem is lehet beszennyezni sem az oltáron, sem azon kivül, sem a pap sem a hivők részéről, hiszen az az Isten Fia egyenlően kedves marad, akár a Mária és József karján van, akár a vérengző bakók kezei közt nagypénteken vagy akár a sátán karjai közt a pusztában. Tiszta áldozat a sz. mise, az öröktiszta égnek és örökkévalóságnak a földön megtestesitett áldozata. A szent misében az égiekkel vetélkedünk, velük együtt egy oltárt, egy papot, egy áldozatot nézünk, csakhogy ők az örök templom szentek szentjében a közvetlen közelből szemlélik azt, mi a távoli tornáczból, ők tisztán, mi homályban látjuk. A sz. mise drágalatos kapocs az ég és föld, idő és örökkévalóság közt, — az oltár előtt egy testté olvad az ég és föld, egy a fejünk, egy a papunk, egy az imánk, Krisztus az

Istenember. „Ime én mindeneket megujitok, hogy az Isten minden legyen mindenekben“ ez az Istenember nagy világterve, mint sz. János és sz. Pál irják, amaz Jel. 21. 5. ez 1. Kor. 15. 28.

A sz. mise lehetővé teszi, hogy most Krisztus urunk a világ minden részét személyesen érintheti és megszentelheti szentséges teste tagjaival; hogy szent vére, mely a keresztről lefolytában csak a Kálvária szikláját mosta, most végig folyhasson valóban az egész földkerekség minden részén. A szent misével most Krisztus Urunknak egész hősi szentsége körülveszi és beföldi az egész földet és az egészen a Krisztus szive lángjaiban ég. Az ezernyi ezer szent misével az emberiség egy égő Krisztus-szivvé lesz, mindnyájan az egy Krisztus szivébe olvadva imádjuk az Istent.

Most értjük, hogy az isteni igazságosság oly sokat tud elnézni e világon és mintegy nem látni, most értjük, hogy miért áll még a világ. A mig az Isten Fia Jézus Krisztus érdemesnek tartja leszállani oltárunkra mint áldozati bárány, addig áll a világ, ő helyettesit, ő kipótol mindent az Isten előtt, hacsak kevesen, hacsak maga az az egy gyarló áldozópap egyesül méltóan a világ nevében a kezei közt levő Krisztus-áldozattal, az több tisztelet és imádás és több jó az Isten előtt, mint amily rossz egy egész nemzetnek istenkáromlása és aposztáziája.

Használjuk föl a szentmisét.

Az Istenember életének legfőbb rendeltetése, az ő megváltói tiszte főképen papságában, földi életének legfőbb ténye az áldozatban van, azért most is e legfőbb tényében mint pap és áldozat jár köztünk. Az oltáron való személyes megjelenésével országról-országra mindenütt elveszi a bűn átkát és szent áldozatával mindenünnen végnélküli tiszteletet, minden tiszteletet és dicsőséget kimeritő tiszteletet nyujt az

Istennek és Mindenható Atyának, amint a misében mondjuk, per ipsum et cum ipso et in ipso est tibi Deo Patri omnipotenti omnis honor et gloria. Mint pap és áldozat az összes oltárokról, mint a nap az égboltozatról, mindenfelé árasztja csodás világosságát és melegét és összes megváltói kegyelmeit.

Amint a keresztáldozat az Istenember földi életének volt legfőbb ténye, ugy a mise-áldozat megdicsőült életének a legfőbb ténye; itt gyakorolja a fejnek befolyását az egész testre és a szőlőtőke befolyását a vesszőkre. A sz. mise az élő összeköttetés az Ur Jézus és egyháza között, és az a hivatása, hogy ami kincset a kereszt szerzett az emberiség megtisztitására és megszentelésére: azt a mise hozza a földre és oszsza ki, és azért talán nem mondunk sokat, ha azt állitjuk, hogy az a hét nagy kegyelemforrás, a szentségek csak a szentmise által nyilnak meg és folynak csodálatosan az örök életre. A szentségek szentségét tényleg csak a szentmise tartja fön és szolgáltatja, a többi pedig miért nem apad ki és szárad el? mert az oltáron imádkozik a Krisztus.

Értsük meg, használjuk föl a sz. misét, egyesüljünk az Ur Jézus tényével az oltáron. Egyesüljünk azaz azzal a tudattal és akarattal legyünk ott és vegyünk részt a misén, hogy az Isten Fia most velünk, helyettünk, értünk imád, értünk ad hálát, könyörög és kér, mi meg vele és általa imádjunk, adjunk hálát, könyörögjünk és kérjünk. Tulajdonkép semmi különöset nem kell tennünk és imádkoznunk. Az Ur Jézus a mi megbizott főpapunk. Amint az ó-szövetség főpapja évenkint egyszer ment be a sz. áldozatvérrel a szentek szentjébe az Isten trónja elé, a nép künn várakozott, a főpap vitte be az áldozatvérrel az ő imáikat, kéréseiket, vágyaikat az Isten elé: ugy az Ur Jézus a szentmisében naponkint megy be legszentebb áldozatvérével a szentek szentjébe, az Isten és mindenható Atyja szine elé, hogy értünk szószóló le-

gyen. Az Urfelmutatás és főkép a sz. vérnek fölmutatása ez a pillanat, ekkor lép be a szentek szentjébe, és mig ott fekszik a sz. ostya és ott áll a sz. kehely az oltáron az áldozásig, ezek a szentek szentjének drága perczei. Kérjük meg, bizzuk meg legkegyesebb Főpapunkat, hogy a nevünkben beszéljen, ő tudja mi bajunk, mire van szükségünk, mi kell nekünk, ő kérjen.

Az imádás-, tisztelet-, dicséretadójával egyenlő nagy a mi hálaadónk. Mit adjunk vissza főképen a kegyelemkincsekért, melyeknek alapköve a szent keresztség, betetőzése a mi örökségünk a mennyország. Boldogok mi, egy szóra sincs szükségünk és végtelen hálát adunk, egyesülvén lélekben és akaratban az oltárra leszálló Krisztussal, — mint édes anyánk karjai közt nyugvó gyermekeknek csak azt kell gondolnunk: édes anyám te szólj! Krisztus Urunk, te adj értünk hálát és végtelent teszünk.

Ép igy bűnösségünket és nyomoruságunkat illetőleg sem kell sok szót vesztegetnünk, csak mint egy kis gyermek az édes anyjához, ugy kell az oltáron levő Krisztus Urunkhoz simulnunk, hogy ő szóljon, ő kérjen helyettünk bocsánatot, ő kérjen értünk irgalmat, számunkra meghallgatást, isteni kegyelmet és bármire van szükségünk, ő kérjen számunkra alamizsnát. Semmit sem kell tennünk, hisz a mise elég kérés, könyörgés, ima; magának Krisztus Urunknak vérig és halálig való kérése, könyörgése és imája, nekem csak oda kell mennem, hogy értem és nekem kérjen. Csodálatos sz. mise, hol Krisztus szemmel láthatólag leszáll alacsonyságunkhoz és fölemel bennünket magához, mint a keresztről lehajolt assisi sz. Ferenczhez és fölemelte őt nyitott oldalához, hogy igyék, ugy tesz velünk a sz. misében, fölemel bennünket, hogy kedvünk szerint igyunk a kereszten szerzett összes bocsánat- és kegyelemkincsek forrásából. Mint Izs. 12. 3. igéri „örömmel fogtok meriteni az Üdvözitő kutforrásai-

ból.“ A misében beteljesedik, a mit sz. Pál mond 1. Cor. 1. 5. „Krisztus Jézusban mindenben gazdagok lettetek“, — a sz. mise a világ minden gazdagsága.

Értsük meg főkép a misének engesztelő elégtételi és kegyelemosztó értékét. Azt a fát, amelyet a bűn átok- és gyalázatfává változtatott a véres keresztfában, azt az Ur Jézusnak véres áldozata ismét isteni kegyelemfává változtatta vissza. A véres keresztfa egy fénylő, ragyogó, csodásan megrakott, ha ugy tetszik, karácsonyfává lett, nem dadogó gyermekek, hanem mindnyájunk számára, az egész világ számára. A keresztfán azóta 1000 és millió lángocska, az isteni irgalomnak mindent megbocsátó szeretete lángol. Csak jőjjenek a bűnösök mind ide, a keresztfán ott ragyog szemkápráztató fényben az üdvözitő Isten minden kegyelme, ajándéka, a mit a megváltott világnak szánt az időben és a jövendő örökkévalóságban. Se szere se száma, vég- és határnélküli a keresztfának isteni, égi érett gyümölcse; se ember se angyal nem olvassa, nem számlálja meg, mi minden termett a keresztfán; az örökkévalóság mindent megmagyarázó fénye is bámulva, imádva térdel ott le: a keresztfa — Isten fája!

És ime ez irgalommal, kegyelemmel, üdvösséggel és minden jóval a leszakadásig megrakott csodafát a szentmise naponkint az oltárra állitja. Az ostya átváltoztatásától egész az áldozásig a sz. mise bennünket odaállit a leszakadásig megrakott ágak alá. Mit tegyünk? természetesen szakitsunk, mit? a mit tetszik, mennyit? a mennyit tetszik. Oh szegény vakok mi, valóban nem tudjuk mink van. Üdvözitő Istenünk nem azért állittatta föl a véres keresztfát, hogy 3—4 óráig álljon a Kálvária szikláján, hanem hogy álljon, amig a világ áll, az egész világ szedjen róla életet és üdvösséget. Kegyes Üdvözitőnk keresztjével megvásárolta Istennek egész végnélküli kegyelemkincstárát.

Mit érne nekünk, ha nem lehetne oda bejutnunk? A sz. mise naponkint bevezet oda, a hányszor tetszik, s azt mondja nekünk: nézz körül, keress, válogass, a mit, amennyit tetszik. Végnélkül gazdag kincstár ez, ne félj, ebből meritettek az égnek összes szentjei. A patriarkák, próféták innét meritették csodás hitüket és engedelmességüket; az apostolok a világot lángbaboritó tüzüket; a vértanuk a hősi pálmát; a hitvallók a hitet; a szüzek a liliomot; minden szentek az ő aranykoronájukat. Mi több, maga a szüzek szüze, az angyalok királynéja, az Isten dicső anyja is innét kapta örök királynői liliomruháját és csillagkoszorúját; egy világ él belőle és ez a kincs még sem fogyott még semmit, akármennyit veszünk a nagy folyamból, mindig százannyi folyik ismét felénk. Ezt a kincstárt nyitja meg naponkint a szentmise és bevezet, hogy válogassunk! Ne kicsit, nagyot kérj — mondja portomauricziói sz. Lőrincz, — kérj nagyot, mint az apostolok, vértanúk, szüzek, hitvallók, kérj szentséget, kérj vértanuságot!

Igaz, hogy magánimánkban is bemehetünk ebbe a kincstárba, igen ám, de a misén kivül csak mint kéregető koldusok megyünk oda, mig a misében, hogy ugy mondjam mint gazdag milliomosok. Pedig nem tulzok, ha ezt mondom, mert a misében az Urfelmutatástól kezdve az áldozásig a világ legdrágább váltópénze van kezünkben, az Isten Fiának vére, a melyen világokat lehetne vásárolni. Az Ur Jézus tulajdonképen a szentmisében Jézusunk, Üdvözitőnk. A misében mindegyikünk külön-külön kap a megváltó vérből a saját czéljaira. Jól értsük meg, a szentmise, ha szabad ugy mondanom első sorban a mienk, és csak azután másodsorban az Ur Istené. Igen, mert az az Ur Jézus a mi született főpapunk, az ő áldozata tehát először a mienk, az ő népeé; ő a mi született családfőnk, az ő áldozata tehát először az ő családjáé; ő a mi elsőszülött testvérünk, mindenét

testvéreinek adja, hogy ne legyünk olyan koldusok az Isten és Atyja előtt. Az Ur Jézus a szent miseáldozatát mint a mi papunk, családfőnk, testvérünk mutatja be, tehát a mienk, azért adja azt naponkint kezünkbe, az a mi birtokunk, és tulajdonunk, azzal szabadon rendelkezhetünk. Azt a sz. ostyát és kelyhet, a sz. testet és vért mint a mienket mutatjuk föl az Égnek, az Istennek és Atyának, azért a misében valóban nem koldulunk, nem is kérünk, hanem valóban fizetünk.

Oh, hogy oly keveset látszik használni a szent mise! Hiába, nem értjük, nem tudjuk használni, nincs meg a kellő hit és bizalom. Gondoljunk arra a szegény apára, ki Urunk szine változása után ördöngös fiát vitte az Ur Jézus elé, hogy könyörüljön rajta. Az Ur azt felelte: ha hihetsz, minden lehetséges a hivőnek. Márk 9. 22. Ez a szó vonatkozik ránk is, mindent nyerhetünk a szentmise által, annyit nyerhetünk, amennyit hinni, remélni tudunk. Bizony mondjuk ugyanazzal a szegény apával: Uram segits az én hitetlenségemen, — legyen ez az első kérés minden szentmisében, — Uram segits hitetlenségemen, adj hitet, nagy hitet, hogy tudjam fölhasználni ezt az óriás misekincset. Bűnben vagyunk, nagy bűnben, bocsánat kell, nagy bocsánatra, nagy irgalomra van szükség. Itt a sz. mise megszerezhet, megfizethet mindent. Szent hitünk a trienti sz. zsinaton igy szól: Az Ur ez áldozat által kiengesztelve a bánat kegyelmét adja és óriás bűntényeket is megbocsát. Isten büntetésétől félünk, csapásaitól akarunk szabadulni, mindenféle szükségünk van, mindezekért a szentmisét ajánljuk föl, igy tanultuk azt maguktól az apostoloktól, feleli a szent zsinat 22. c. 2. Az Ur Jézus szent teste és vére által minden „égi áldással és kegyelemmel telünk el“ igy imádkozik a pap az Urfelmutatás után. Mi gazdagok lehetnénk és oly szegények vagyunk. Amint az Isten népének a pusztában na-

ponkint hullott a manna és abból minden napra kellett szedni. Ugyanigy gondoskodik rólunk a mi családfőnk Jézus Krisztus a misében. Itt is hull naponkint a manna, nem 40 éve, hanem közel 2000 éve, szedhetünk belőle, nincs meghatározva mint a zsidóknál, mennyit szabad szedni; minél több, annál jobb, nincs mód ezt megunni vagy ettől csömört kapni. Mi fejedelmi, királyi, mi isteni módon gondoskodik rólunk Krisztus Urunk a mi családfőnk!

Mint az előbb mondottuk, a szent mise az az élő összeköttetés a fej és test, a szőlőtőke és veszszők, Krisztus és Egyháza között. Innét folyik a hét nagy csodaforrás, amelyből az Egyház él és fejlődik. De amint a források a földnek nem elegendők, kiszáradna az, ha folytonos harmat és eső nem áztatná, igy van az az Egyház titokteljes testével is: egy folytonos kegyelemharmatnak és kegyelemesőnek kell napról-napra reá hullnia; nem elég a hét bőséges kegyelemforrás. Az élet naponkinti bajai, nehézségei, küzdelmei, de maga az egyszerü élet is, hogy megmaradjon és szépen természetesen haladjon az örökélet utján, mind uj és uj isteni segitséget, isteni megvilágositást, vigaszt, bátoritást, erőt igényel. Mi könnyebb, mint a Jézus szentséges nevét kimondani és mégis azt irja szent Pál, hogy „senkisem mondhatja: Ur Jézus! hanem csak a Szentlélek által", még ehhez az egy szó ájtatos kimondásához is isteni segitség, isteni kegyelem kell. Mennyi ily kegyelemharmat és eső kell naponkint az Egyháznak, ennek a 100 és 100 millió keresztény katholikusnak az egész világon. Ime az oltárokról, onnét áradoznak a kegyelemözönök, onnét hullanak le mint jótékony, csendes láthatatlan eső a millió szivekbe, lelkekbe. Mennyi a bűnösök megtérése, mennyi a jó halál, mennyi az eretnekek megvilágositása, a pogányok megtérése, a népek és nemzeteknek a kegyelemre való meghivatása, mennyi a kegyelemnek nagy és

titkos munkája a világon! Mi része van mindezekben a szentmisének? Hisz a mise az élő csatorna a kegyelem kincstára és a világ közt.

Az oltáron a Megváltó mint az egész világ papja térdel és az az ő imája ott, a mire bennünket is tanitott: Atyánk szenteltessék meg a te neved, jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod, miként a mennyben azonképen itt a földön: itt a földön, az egész földön legyen meg a te akaratod, az egész földre jöjjön el a te országod, az egész földre terjedjen ki ez a kegyelemország a kereszt gazdagságából. Az egész világért halt meg a kereszten, és a misében is az egész világnak akarja juttatni a kereszt szerzeményét. Azért mondjuk a szent kehely fölajánlásában: ut in conspectu divinae majestatis tuae, pro nostra et *totius mundi salute* cum odore svavitatis ascendat, az egész világ üdvéért legyen fölajánlva. A szentmise az egész világnak, a kereszténveknek ugy, mint a pogányoknak, a hivőknek mint a hitetleneknek egyetlen reménye. „Ilyen főpapunk lévén, — sz. Pál szavaival mondjuk, — járuljunk bizalommal a kegyelem királyi székéhez, hogy irgalmasságot nyerjünk és kegyelmet találjunk alkalmas segitségre.“ Zsid. 4. 16.

Kár, hogy oly keveset ismerjük a misét és oly keveset használjuk!

A misemondásnak és misehallgatásnak egy nagy baja a kiáltó ellentét a külső és a benső között. Azt mondjuk, hogy a külső áldozatbemutatás csak egy külső jele a benső áldozatlelkületnek. A külső áldozatbemutatással az a pap és nép azt vallja külsőleg magáról, hogy ugy érez bensőleg, mint amit az a külső áldozat az ő kezeiben és az ő oltárán mutat. Mikor külsőleg olyat mondok, mit bensőleg nem érzek és nem akarok, arra azt mondjuk, hogy hazugság, csalás, képmutatás. Minő óriás hazugság és képmutatás lehet tehát az a mise a pap és a nép kezei-

ben. A szentmise külső áldozatával a kezeink közt azt valljuk, hogy az Isten oly nagy, oly méltóságos és fönséges, hogy érte készek vagyunk életet és vért adni, mint az az áldozati bárányunk Jézus Krisztus, ezt mondja a külső a kezeinkben, pedig mit mond esetleg az a benső, mikor halálos bűnökben van még ott is a legszentebb körül. Utálatos ellentét, gyalázatos hazugság, alávaló képmutatás, valódi istengúnyolás. Az arany, a gyöngy, a drágakő a sárban is arany, gyöngy, drágakő, Krisztus áldozata, a szentmise a halálos bűnök közt is egyenlően végtelen érték, nem veszit, igaz, — de mit használ?

A másik nagy baj és talán még nagyobb baj a misemondás és misehallgatásban, mondom talán nagyobb baj, mert általánosabb és mert oly ártatlannak látszik, hogy nem tudjuk, mi a szent mise vagy ha tudjuk, nincs meg bennünk a mise lelkülete. A külső áldozattal a szent misében a leghősibb áldozatlelkületet valljuk külsőleg, pedig bensőleg talán alig tudom mi az az áldozatlelkület az Istenért, az Isten dicsőségéért, a lelkek érdekéért. Nincs összhangzás a külső áldozat és a belső lelkület közt, hogy a misező és misehallgató részéről csupa nem értett és nem érzett külsőséggé szárad össze az a fönséges ténykedés. Persze eltörpülünk és megsemmisülünk mind az Ur Jézus áldozathősiségével szemben, amelylyel a mi oltárainkon föláldozza magát, bennünk ugyan kevés van abból. Azért kérjünk mindig abból az égő áldozati szivből a sz. ostyában, legalább egy keveset hasonlitson a mi bensőnk ahhoz, a mit külsőleg mond a mi áldozatunk.

A földön élő Jézus Krisztus.

„Kelj föl, világosulj meg Jeruzsálem! mert eljött a te világosságod és az Ur dicsősége fölötted föltámadott. Mert ime sötétség boritja a földet és homály

a népeket; fölötted pedig föltámad az Ur és az ő dicsősége látható benned." Is. 60. 1. 2. Ami 33 évig csak Jeruzsálem és a zsidónép kiváltsága volt, a sz. mise által az egész világé most. A merre egy oltár van, minden országban, minden vidéken, minden népnél és nemzetnél: már megvan, hogy „eljött a te világosságod és az Ur dicsősége látható benned", már most nem „boritja sötétség a földet és homály a népeket" — már minden ország fölött „föltámadott az Ur és az ő dicsősége látható benne." Krisztust nem lehet elszakitani a földtől, neki valóban gyönyörüsége az emberek fiai közt lehetni, a halál és örökkévalóság sem veheti el tőlünk, neki itt missiója van, mig ember lakik a földön. A világ csak általa üdvözülhet, neki személyesen kell megszentelnie mindent, mindenüvé személyesen kell elmennie. Juda és Izrael dicsőségét az egész földkerekségnek kell megadnia; megváltói utját oltárokkal rakatja ki és azokon megy végig keletről nyugatrá, nyugatról keletre, délről északra, északról délre és körüljárja a földet benefaciendo, jót tévén.

Csodálatos titok az a szentmise; aki nem hisz, itt semmit sem lát, aki hisz, bámulatost lát, minél mélyebben hisz, annál többet és bámulatosabbat. Ugy vagyunk mint a zsidók, kik Jézust hitetlen és istentelen kézzel meg akarták ragadni, de nem tudták, pedig ott volt. A hitetlenség előtt semmi sincs az oltáron, a hit előtt a csodák csodája. A sz. mise a földön élő, a földön járó, a földön látható Jézus Krisztus. Mennybemenetele óta az oltáron van és itt láthatólag folytatja a világ végéig, megmentési, megváltói munkáját. Életének leghősibb munkáját végzi, mint pap és áldozat jár itt és él itt. Itt az oltáron előttünk láthatjuk, szinte kézzel tapinthatjuk leghősibb erényeit, amiket most gyakorol, nem a messzi, láthatatlan, rejtett égben, hanem itt a földön közöttünk, szemeink láttára.

Az ember fia nem jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon, — igy szól az Ur Jézus Máté 20. 28. — ez volt az Istenember földi élete, ugyanezt folytatja e csodás földi életében az oltáron is. Itt is nem neki szolgálnak, hanem őneki kell szolgálnia, a szentmiséből is azt mondja nekünk, non veni ministrari sed ministrare. Valóban.

Illés prófétáról azt olvassuk, hogy egy alkalommal kövekből oltárt rakott és leölte és reátette az áldozati állatot az oltárra, csak tűz kellett, mely azt megemészsze, a próféta ezt az égből kérte, isteni tűz legyen, és jött a tűz az égből és fölemésztette az áldozatot, sőt az oltárt is. III. Kir. 18. Igy vagyunk mi is. Mi is oltárt emelünk, mert kell oltár, oltár nélkül nem szabad a földnek lennie. Az oltárok az ég oszlopai, különben büntetőleg szakadna le reánk. Igen ám, de az oltárra Istenhez méltó áldozat és pap kell, különben nem elégszik meg az Isten. Honnét vegyük az Istennek tetsző papot, neki nem kell Áron papsága. Neki nem kell a bakok és tulkok vére, honnét vegyük a földről a neki tetsző áldozatot, mikor itt csak por, hamu és bűn van. Nincs hová fordulnunk, hogy oltárunk valódi oltár, eget és földet tartó oszlop legyen. Mint Illés prófétának, nekünk is csak az éghez lehet fordulnunk, de nekünk nemcsak tüzet kell kérnünk, hanem áldozatot is, mert hisz nincs mit az oltárra tegyünk; de papot is, mert nincs ki Istennek tetszően és méltóan szolgáljon és ellássa az Isten szentélyét.

Nekünk magára az Isten Fiára van szükségünk, nem eleget szolgált a jászoltól a keresztig, még mindig ő kell és a világ végeig kell, nem lehetünk nélküle. Csak ő reá bizhatjuk szentélyünket, oltárunkat csak ő láthatja el. És ime közel 2000 éve szolgál már bennünket. Valóban nem ministrari, hanem ministrare, ő szolgál ki bennünket, ő a mi szent hajlékunknak szolgája, tabernaculi minister, mint sz. Pál irja. Mily alá-

zatos, mily engedelmes szolgánk, mily szerető, önfeláldozó Jézusunk még most is, hogy odaadja minden érdekét és önmagát nem tekinti, csak az Isten ügyét és a mi javunkat.

Pedig jól vegyük fontolóra, hogy ő most már bement istenfiúi dicsőségébe. Mikor eljött az órája, elhagyta ezt a földet és Atyja hivására az angyalok milliói közt bevonult abba a dicsőségébe, melyet az Atya már akkor adott neki mint Fiának, mikor a világ még nem volt, amint utolsó u. n. főpapi imájában maga emliti Ján. 17. 5. és most ott ül, mint ember is isteni dicsőségben az Atya jobbja felül, mig az Atya összes ellenségeit lábai zsámolyává teszi (Zsolt. 109. 1.) azaz a világ végeig. Mi arányban áll e dicsőséggel és méltósággal a mise! Az Ur Jézus mint Urunk és királyunk és mint a világ itélőbirája ment be az égbe és mint ilyen van ott és csak mint ilyen fog másodszor lejönni a földre, és mégis mit tesz ugyanő az oltáron! Mennyi szentséget, mily magas erényeket, micsoda hősi erényeket mutat az a csendes, szerény ostya és kehely! Bethlehemnek, Názárethnek, Jézus keresztjének és halálának csak egy magyarázója van mindig: „mert az Atya ugy akarja", itt a misében az ostyának és kehelynek is csak ez a magyarázója: „az Atya ugy akarja"; igy kell szolgálnom az Isten dicsőségét és a világ üdvét és én alázatosan engedelmeskedem! Amint a kereszten ugy az oltáron is, egész a vérig engedelmes lévén, kiüresiti önmagát. Engedelmesség, alázatosság valóban isteni nagyságban! Istenfiui tudományát, erejét, dicsőségét csak arra használja föl a sz. ostyában és kehelyben, hogy alázatosságában és engedelmességében minél jobban tudja magát megalázni. Nemcsak az áldozatbemutatás maga mint ilyen kiván az Ur Jézustól oly nagy erényeket, hanem az a külső forma is minő megalázó, az a szerény ostya és bor, az a szegényes

oltár, a visszatetsző kezek, nem tetsző környezet, mi hősi erényeket kivánnak tőle naponkint!

Az ember azért van a földön, mondjuk szent Ignáczczal, ut Dominum Deum suum laudet, ei reverentiam exhibeat, eique serviat, hogy Urunkat Istenünket dicsérjük, tiszteljük és neki szolgáljunk. Az embernek ezt a fönséges czélját hogy megdicsőiti az Istenember a misében! Istent dicsérni, tisztelni, szolgálni, ezt mutatja nekünk folytonosan isteni példájával az oltáron. Egész sz. testét és vérét teszi le naponkint tiszteletül és dicséretül az Isten oltárára, és ez tökéletes dicséret és tisztelet, többet nem tehet! „Istennek szolgálni" igen. Hogy szolgál és engedelmeskedik Jézus itt az oltáron az Istennek. Ő, az Isten fia, Ur és király és a világ itélőbirája, s mégis naponkint olyan alázatosan fekszik le az oltárra puszta engedelmességből. Egész lelke, egész teste, egész lénye engedelmeskedik, azért mindent letesz az oltárra az Isten és Atyja lábaihoz, mindent az utolsó csepp vérig ott a kehelyben. Hol van hősibb engedelmesség! Oly végtelen nagyság, méltóság, dicsőség mellett ez a kimélet és tekintet nélküli teljes engedelmesség. Hová menjünk máshová tanulni, hogy mivel tartozunk mind az Ur Istennek? Itt az oltáron tanitja a minden szentek mestere naponkinti látható példájával: egész testünkkel, egész vérünkkel és igy egész életünkkel és egész lényünkkel tartozunk az Istennek: Istent szolgálni, Istennek engedelmeskedni egész a vérig, ez a mi kötelességünk, mondja a sz. kehely. Ha még annyi áldozatot hoztunk az Istenért, az a sz. kehely mindig azt ismétli, nondum usque ad sanquinem restitistis Hebr. 12. 4. még nem küzdöttetek a vérig.

Szeressed Uradat, Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből és minden erődből, és felebarátodat mint tennenmagadat. E kettős szeretetlángba olvad össze minden, amit az Ur Jézus tanitott, parancsolt, ajánt-

lott, ez a próféták és az egész törvény, az Ur Jézus egész élete és minden munkája. Mi más lehetne az Istenember élete az oltáron, mi más a mise mint az Istent és embert a végletekig szeretni. Az Isten dicsőségeért és az ember megmentéseért a vérét adni, többet nem lehet, — és ez a mise. Valóban az Istenember nem jött a törvényt fölbontani, hanem betölteni és teljesiteni. Hogy teljesiti azt most is és a világ végeig, még pedig mi közöttünk az oltáron!

Leszálltam az égből, nem hogy az én akaratomat teljesitsem, hanem azét, ki küldött engem (Ján. 6. 8.), — ezt a hősi ideált látjuk megtestesitve a misében. Az Istenfia 19 száz év óta, Atyja, az Isten egy nagy világküldetésében jár el, amelyben fönséges, imádandó személyét annyiszor a porba kellett lealáznia, a jászoltól a keresztig. E küldetésben jár el még most is a misében, még most is naponkint a porig kell magát lealáznia személyesen. Nem elég, hogy oly véres önfeláldozással kellett megszereznie a kereszt kincseit, most oly alázatosan kell azokat nekünk el is hoznia és kiosztania nap-nap után. Naponkint a mi és az egész világ legalázatosabb áldozati báránya és mint ilyen sz. vérével imád és hálát ad, valamint alázatosan és engedelmesen engesztel és könyörög értünk, és azután mint föláldozott áldozati bárányunk sz. testével és vérével, a mi ételünk és italunk. Oh bámulatos isteni küldetés, oh kimélet nélküli isteni küldetés! Miféle szentséget, miféle hősiességet, miféle kifogyhatatlan erényerőket igényel ez szüntelen az Ur Jézus szivéből! Miféle szentség fényözöne áradoz az oltártól, csak hittel kell azt néznünk.

A szentmise egy folytonos szent-Sziv-kinyilatkoztatás. Valóban, hisz egészen az Ur Jézus szentséges Szivének műve és tükre. A sz. misében kitárul ez a szentséges Sziv egészen, és mélyen-mélyen látunk bele abba a titokteljes benső isten-

emberi életbe. Csupa szeretet Isten és emberek iránt, csupa zelus és csupa részvét még mindig. Tűz az még most is. És a mi oly megható, hogy oly végnélkül alázatos és engedelmes és szerény, nem keres önmagának semmit az oltáron, csak teljes odaadást és önfeláldozást, minden önmagára való tekintet és kimélet nélkül. A sz. ostyából és kehelyből mindig kell hallani azt a szózatot: „Nézd ezt a szivet, mely annyira szereti az embereket.“ Ha a misét nézem, nem tünik föl többé, amit a többi közt mond az Üdvözitő b. Margitnak, hogy „hacsak némi viszontszeretetre méltatnának, mind kevésbe venném mit értük tettem és ha lehetne, szivesen tennék értük többet is.“ Bizonyos, mikor az az Isten trónján ülő Fölség még most is naponkint olyan alázatos és engedelmes értünk és miattunk, és olyan kiméletlen, hogy ugy mondjam, azzal a drága vérével, a világ árával, mire nem volna ő kész, ha az Isten dicsősége ugy kivánná!

„Tanuljatok én tőlem!“ Ez az ő szava mihozzánk szüntelen az oltárról! És valóban hová menjen az a keresztény lélek szentséget tanulni, hová menjen az Isten dicsőségét, a lelkek üdvét és a vértanuságot szomjazó szeretet példáért? A szentek és vértanúk sok száz év előtti történetét olvassuk, vagy 2000 évvel lapozzunk vissza az evangelium élő és szenvedő Jézusáig? Hisz itt az élő Jézus Krisztus, itt élve az ő egész ragyogó szentsége, itt e pillanatban gyakorolja szemem láttára az összes erényeket, a példátlan hősiséget. Odaadni önmagát szüntelen az Istenért és a lelkekért egész a vérig! A szentmise a vértanuságra való folytonos fölszólitás: hogy mi is adjuk oda vérünket az Isten dicsősége oltárára!

A szentmise az a nagy jel a népek és nemzetek között fölállitva, melyről Izaias ir: stat in signum populorum, super quod reges continent os suum. Is. 11. 10. a népek közt fölállitott nagy jel, amely előtt tisz-

telettel és elmélyedve, mintegy kezüket a szájukra téve állnak a föld nagyjai a királyok is. Nagy jel, hogy megfontoljuk és jól meggondoljuk, ki az az Isten! Mik vagyunk mi mindnyájan az Isten előtt, mikor az az imádandó Istenember is naponkint megalázza magát és engedelmeskedve leszáll a porba a mennyei Atya és Isten szine előtt! Ő is csak az Isten dicsőségének legalázatosabb szolgája és eszköze, pedig Isten Fia és valódi Isten! hát akkor mi, föl egész a királyokig, ugyan mik vagyunk és minek kell lennie életünknek?!

TARTALOM.

	Oldal
Az áldozat fogalma .	. 3
Miben áll a keresztáldozat?	9
Miben áll a mise-áldozat? . .	15
A sz. misének a keresztáldozathoz való viszonya .	. 39
Az Istenember főpapi és áldozati benseje .	. 42
A mise-áldozat benseje .	. 47
A mise és Krisztus égi főpapsága .	. 55
A szentmise értéke .	. 59
Használjuk föl a szentmisét	. 64
A földön élő Jézus Krisztus	. 72